

Üçüncü Oturum

16 Nisan 2005, Cumartesi, 17:00-19:00

Çağrı ERHAN: (Konuşmanın ilk bölümü deşifre edilemedi) Sonuç bildirgesi üzerinde tartışmalar, sonuçlar bölümümüz olacak. Yine az önceki oturumdan kalan katkıları da vakit kalırsa alacağız. Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden Şule Kut Hocamız "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler'in Geleceği" konusunda konuşacak. Hocam buyurun.

Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Eğitiminin Geleceği

Şule Kut*: Türkiye'de Uluslararası İlişkiler eğitiminin tartışıldığı ilk toplantı Mart 1961'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Milletlerarası Münasebetler Enstitüsü tarafından "Milletlerarası Politika Öğretimi Sempozyumu" başlığıyla düzenlenmiş; ikinci toplantı "Workshop on International Relations Teaching in Turkey" başlığıyla Nisan 1996'da ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü tarafından gerçekleştirilmişti. Bu konuyla ilgili bir başka toplantı, Mayıs 2001'de Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü tarafından "Deconstructing and Redefining International Relations" başlığıyla İstanbul'da düzenlenmişti. Ancak, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin öncülüğünde düzenlenen "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Eğitimi" başlıklı Ilgaz Toplantısı, konunun enine-boyuna tartışıldığı belki de en geniş katılımlı toplantı olarak anılacak.

Ilgaz Toplantısı'nın, Ağustos ayında Türk Siyasi İlimler Derneği'nin öncülüğünde İstanbul'da Bilgi Üniversitesi'nde toplanacak olan ve 1000 civarında katılımcının beklendiği ilk Dünya Uluslararası Çalışmalar Konferansı (WISC) öncesinde yapılıyor olması da ayrıca önemli. Uluslararası İlişkiler disipliniyle ilgili ilk ve tek dünya toplantısının 1938'de Prag'da toplandığı hatırlanırsa, 2005 İstanbul konferansının önemi daha da belirginleşiyor.¹ Ilgaz Toplantısı, Türkiye'nin Uluslara-

* Prof. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi. Sayın Kut, Ilgaz Toplantısı'nda sunduğu tebliği daha sonra yazılı olarak *Uluslararası İlişkiler* dergisine iletmiştir.

¹ Knud Eric Jorgensen, "Towards A Six-Continents Social Science: International Relations", *Journal of International Relations and Development*, Cilt 6, No 4, 2003, s. 330-343.

rası ilişkiler camiasına tam da bu dünya konferansı öncesinde, disiplinimizle ilgili düşünme, tartışma ve görüş alış-verişinde bulunma olanağı verdiği için de önemli oluyor.

Aslında "Uluslararası İlişkiler" in bir konudan, bir dersten, bir disiplin evrimi, disiplinin kendi içindeki evrimi, diğer disiplinlerle ilişkisi, metodolojisi, öğretim metodları, Uluslararası İlişkiler akademisyenlerinin başta devlet ve toplum olmak üzere dış dünyayla ilişkileri, diğer bir deyişle, "büyük harflerle Uluslararası İlişkiler" in küçük harflerle "uluslararası ilişkiler" le ilişkisi"², dünyada kimi Uluslararası İlişkiler akademisyeninin asıl çalışma konusu haline bile gelmiş sayılabilir. Ben onlardan biri değilim, çoğumuz da değiliz; ama bu toplantı tam da bu nedenle, hepimize bu konulardaki düşüncelerimizi gözden geçirme imkanı verdiği için önemli.

Sayılarla Türkiye'de Uluslararası İlişkiler: Programlar, Öğrenciler, Mezunlar, Akademisyenler³

Kurumsal temelleri Siyasal Bilgiler'e dayandırılabilir olan Uluslararası İlişkiler vb./ilgili diğer lisans programları, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de farklı adlar altında ve farklı bölümlerde yürütülüyor. İlk anda tamamının Uluslararası İlişkiler'le de bir şekilde ilgili olduğunu düşünebileceğimiz bu lisans programlarının isim yelpazesi epey geniş: Uluslararası İlişkiler; Siyaset Bilimi; Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler; Kamu Yönetimi; Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi; Avrupa Birliği İlişkileri; Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği; Küresel ve Uluslararası İlişkiler.

Burada öncelikle, Türkiye'de Uluslararası İlişkiler eğitimiyle ilgili bazı sayısal bilgiler sunmak ve bazı tespitlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Yukarıdaki alanlarda Türkiye'de toplam 52 üniversitede, 8 farklı ad altında, toplam 81 farklı lisans programı mevcut.⁴ Bunlar

² "Uluslararası İlişkiler-uluslararası ilişkiler" ilişkisi için bkz. Steve Smith, "International Relations and international relations: The Links Between Theory and Practice in World Politics", *Journal of International Relations and Development*, Cilt 6, No 3, 2003, s. 233-239.

³ Sayısal veriler, YÖK Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı'ndan temin edilmiştir.

⁴ Bu 52 üniversitenin 13'ünde sadece Kamu Yönetimi (KY) programı var. Sadece KY yürütenlerin tamamı devlet üniversiteleri ve büyük şehirler dışındaki üniversiteler. Oralarda da çoğunlukla 2. öğretimle birlikte yürütülüyor ve ilgili alanlarda eğer 2. öğretim de varsa, bu çoğunlukla KY alanında. Bu arada KY, Uİ ile değil de mesela Maliye ile yan yana çoğu yerde. Vakıf üniversitelerinde (diğerlerinin yanı sıra) KY sadece 2 üniversitede var (Fatih, Yeditepe). Ayrıca "SB ve KY" olarak da 2 üniversitede daha (ODTÜ, Kocaeli) KY eğitimi veriliyor. Türkiye'de halen 400'ü aşkın Kamu Yönetimi doktora öğrencisi var! Sadece KY lisans programı bulunanlar dışarıda bırakılırsa, toplam 39 üniversitemiz diğer ilgili alanlarda 68 ayrı programda lisans eğitimi veriyor. Bu 39 üniversitenin 15'inde tek bir

konferansı öncesinde, alış-verişinde bulunma

n, bir dersten, bir disiplinler arası ilişki, ilişkiler akademisyenle-dünya ile ilişkileri, diğer ilişkiler'in küçük harflerle mi Uluslararası İlişkiler ile gelmiş sayılabilir. Ben de bu toplantı tam da bu anlamda gözden geçirme

Programlar,

dünyaya yayılacak olan Uluslararası ilişkiler, dünyada olduğu gibi ülkemizde yürütülüyor. İlk olarak şekilde ilgili olduğunu düşünürüm yelpazesi epey geniş: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler; Kamu Yönetimi; Avrupa Birliği; Küresel ve

İlişkiler eğitimiyle ilgili verimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Toplam 52 üniversitede, 8 programı mevcut. ⁴ Bunlar

Bkz. Steve Smith, "International Theory and Practice in World Cilt 6, No 3, 2003, s. 233-239.

Yon Daire Başkanlığı'ndan temin

(KY) programı var. Sadece KY şehirler dışındaki üniversiteler. ve ilgili alanlarda eğer 2. öğretim ile değil de mesela Maliye ile yan yana) KY sadece 2 üniversitede üniversitede daha (ODTÜ, Kocaeli) KY Yönetimi doktora öğrencisi var! sa, toplam 39 üniversitemiz diğer Bu 39 üniversitenin 15'inde tek bir

arasında 43'ünün, ya adı "Uluslararası İlişkiler" ya da adında "Uluslararası İlişkiler" geçiyor.

Lisansüstü bakımından ise durum şöyle: 38 üniversitede ilgili bir veya daha fazla yüksek lisans programı var; bu 38 üniversitenin 12'sinde ayrıca ilgili bir alanda doktora programı da mevcut. Bugün itibariyle Türkiye'de ilgili alanlarda 3000'e yakın lisansüstü öğrencisi var, bunların 200'e yakını Uluslararası İlişkiler doktora öğrencisi! ⁵

Sadece adında "Uluslararası" geçen ilgili (bir de, Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık gibi konumuzla ilgisi olmayanlar var) lisans programlarına bakacak olursak, 32'si 3 büyük ilimizde olmak üzere 2004-2005 itibariyle üniversitelerimizde toplam 43 Uluslararası İlişkiler lisans programı yürütülüyor. Bunların 30'unun adı sade "Uluslararası İlişkiler", 9'unun adı "Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler"; ayrıca 3 tane "Küresel ve Uluslararası İlişkiler" ve 1 tane de "Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği" programı var.

Bu lisans programlarına geçen sene 3166 yeni öğrenci kaydolmuş. Bu akademik yılda toplam 12.590 lisans öğrencisi Uluslararası İlişkiler eğitimi görüyor (1986'da bu sayı 1800 idi). Bu programlardan geçen sene 1852 mezun verilmiş.

Bu akademik yıl itibariyle Türkiye üniversitelerinde yaklaşık 400 Uluslararası İlişkiler öğretim elemanı görev yapıyor (1986'da bu sayı sadece 13'tü). Bunların yarısı öğretim üyesi, yarısı öğretim ve araştırma görevlisi.

Bugün itibariyle artık öğrencilerimiz (6725 K.- 5865 E.) ve mezunlarımız (1038 K.- 814 E.) ve hatta araştırma görevlilerimiz (60 K.- 63 E.) bakımından Uluslararası İlişkiler'de açık bir *feminleşme* olgusuyla karşı karşıyayız. Öğretim elemanları bakımından ise, 1986'da sayılar 5 kadın-8 erkek iken, bugün bu sayı 161'e 232. Oranda fazla değişiklik yok: Kadın sayısı % 35'ten % 40'a çıkmış. Ama öğretim üyeleri bakımından oran hala 1'e 2 (66 kadın, 128 erkek öğretim üyesi); 1989'da Uluslararası İlişkiler alanında tek bir kadın profesör varken, bugün de 41 erkek profesöre karşı 12 kadın profesör var. Sayılar *feminleşme*

ilgili program var; 20 üniversitede ilgili 2 program yürütülüyor; ilgili 3 program yürüten 3 üniversite var (Bilkent, Yeditepe, Bilgi); ilgili 4 program yürüten 1 üniversite var (ODTÜ). Siyasal Bilgiler yukarıdakilerin tümüne analık etmiş ama bugün adına en yakın adı tek başına taşıyan sadece 2 tane lisans programı var Türkiye'de: Sade "SB" sadece 2 üniversitemizde (Bilgi, GSÜ) mevcut. AB de şimdilik sadece 2 üniversitede "Avrupa Birliği İlişkileri" (Bahçeşehir, Bilgi) ve 1 üniversitede de (İzmir Ekonomi) "UI ve AB" olarak mevcut.

⁵ Bkz. Boğaç Erozan ve İltir Turan, "The Development of Political Science in Turkey", *PSOnline*, 2004, s. 359-363.

olgusunun önümüzdeki yıllarda kıdemli öğretim üyeleri bakımından da geçerli olabileceğini düşündürüyor.

"Herkes Uluslararası İlişkiler Okumak İstiyor!"

Türkiye'de 2004'te 3166 yeni öğrencimiz olmuş. Öğrenci talebine baktığımızda görünen o ki, Uluslararası İlişkiler cazibesi yüksek, popüler bir alan. Öğrenci tercihlerinin ne kadar bilinçli olduğu konusunda elimizde bir araştırma yok. (Ama alanımızın bazen Halkla İlişkilerle karıştırılıyor olması, puanlarımızın İİBF'lerde genellikle İşletme ve Ekonomi'nin hemen ardından geliyor olması, bazı tercihlerin çok da bilinçli olmadığını düşündüren faktörler.) Sonuçta içinde bulunduğumuz akademik yıl itibariyle toplam 12.590 lisans öğrencimiz var.

Geçen yıl 1852 mezun verilmiş. Bu gençler mezun olunca ne yapıyor? Bu konuda da bir araştırma yok. Ama Uluslararası İlişkiler mezunlarının iş alanı yelpazesinin çok geniş olduğunu biliyoruz ve büyük çoğunluğunun pek de uluslararası olmayan işyerlerinde istihdam edildiklerini söyleyebiliriz. Tabii ki, Türkiye ekonomisinin dışa açılma sürecinde ve bu küreselleşen dünyada herşey bir ölçüde uluslararasılaşıırken, onların da aile işletmeleri dahil çalıştıkları işyerlerinin, yaptıkları her işin uluslararası bir tarafı olduğu söylenebilir. Ama bunun için Uluslararası İlişkiler okumuş olmak gerekir mi? Sonuçta, Uluslararası İlişkiler mezunlarının çoğunun özel sektörde, çok daha azının kamu sektöründe istihdam edildiğini söylemek mümkün. Şunu da eklemek isterim ki, Uluslararası İlişkiler eğitimi, bir meslek eğitimi değil; bir formasyon, hatta bir vizyon kazandırdığı içindir ki, öğrencilerimiz belki bir süre "mezun olunca ne iş yapacağım" endişesi taşıyabiliyor, ama sonuçta çok geniş bir yelpazede iş bulabiliyorlar; aslında tam da bu "formasyon" nedeniyle Uluslararası İlişkiler mezunları, sadece kamuda değil, özel sektörde de işverenlerce özellikle de tercih ediliyorlar.

Uluslararası İlişkiler bakımından geleneksel iş alanı olarak tarif edilen Dışişleri Bakanlığı'nın yılda ortalama 30-40 yeni memur aldığını düşünürsek (başka program mezunları arasından da Dışişleri'ne girmenin mümkün olduğunu bir yana bıraksak bile), bu sayının mezun sayımızın sadece % 2'sine tekabül ettiğini görmek gerekiyor. Peki, Uluslararası İlişkiler mezunları için hedef sadece Dışişleri mi? Değil; öyle olsaydı, mezunların çoğu Dışişleri sınavına girmek için baş vururdu. Oysa durum böyle değil... Uluslararası İlişkiler (artık) ne dünyada ne de Türkiye'de sadece Dışişleri'ni hedefleyenlerin okuduğu bir alan değil. Zaten, Uluslararası İlişkiler eğitimi, artık hemen hiçbir

tim üyeleri bakımından

iyor!"

lmuş. Öğrenci talebine
cazibesi yüksek, popüler
nçli olduğu konusunda
bazen Halkla İlişkilerle
e genellikle İşletme ve
bazı tercihlerin çok da
ta içinde bulunduğumuz
ncimiz var.

mezun olunca ne yapı-
na Uluslararası İlişkiler
olduğunu biliyoruz ve
olmayan işyerlerinde
i, Türkiye ekonomisinin
nyada herşey bir ölçüde
neleri dahil çalıştıkları
tarafı olduğu söylenebi-
muş olmak gerekir mi?
ğunun özel sektörde, çok
ğini söylemek mümkün.
kiler eğitimi, bir meslek
n kazandırdığı içindir ki,
ne iş yapacağım" endişesi
pazede iş bulabiliyorlar;
le Uluslararası İlişkiler
e de işverenlerce özellikle

sel iş alanı olarak tarif
0-40 yeni memur aldığını
asından da Dışişleri'ne
k bile), bu sayının mezun
görmek gerekiyor. Peki,
dece Dışişleri mi? Değil;
vına girmek için başvu-
arası İlişkiler (artık) ne
hedefleyenlerin okuduğu
ğitimi, artık hemen hiçbir

yerde (sadece) diplomasi eğitimi anlamına da gelmiyor. Bu konuya
ileride yeniden döneceğim.

Burada akla gelen diğer bir soru, madem Uluslararası İlişkiler mezunları genelde aldıkları eğitimle doğrudan ilgisi olmayan alanlarda çalışacaklar, çalışacakları alanlarla ilgili eğitim veren programlarda okusalar daha iyi olmaz mı? Mesela, İşletme kontenjanlarını arttırsak daha iyi olmaz mı? Belki de olur, ama, birçoğumuzun gözlemlediği gibi, Uluslararası İlişkiler mezunları girdikleri diğer işlerde alacakları kısa bir kurum-içi eğitimle sadece o konunun eğitimini almışlardan daha iyi performans gösterebiliyorlarsa, bunu sanırım Uluslararası İlişkiler'in interdisiplinliliğine, geniş vizyonuna borçluyuz. Ayrıca, toplumda Uluslararası İlişkiler eğitimi almış olan insan sayısının artmasının herhangi bir zararı olmadığı gibi, uluslararası ilişkileri sağduyuyla ve soğukkanlılıkla yorumlayabilecek, "bilen" insan sayısının artmasının toplumsal bir yararı olduğu da söylenebilir. Bunu, Uluslararası İlişkiler okumak belki komplo teoriciğine karşı bir panzehir olabilir umuduyla söylüyorum, ama bazı aksi örnekleri gördükçe de çok da umutlu olamıyorum.

"Herkes Uluslararası İlişkilerci!"

Uluslararası İlişkiler'in çekiciliği öğrenci adaylarıyla sınırlı değil. Memlekette herkes "uluslararası ilişkilerci"... Dünyada o kadar çok şey oluyor ve küçük harfle uluslararası ilişkiler o kadar göz önünde ki, her an her türlü gelişmenin haberinin bombardımanı altındaki günümüz toplumlarında herkesin söyleyecek bir sözü var. Biz de herkes bu kadar çok konuşurken konuşsak mı sussak mı karar veremiyoruz. Öte yandan, büyük harflerle Uluslararası İlişkilerci olmayanlar küçük harflerle uluslararası ilişkiler hakkında öyle yorumlar yapabiliyorlar ki, çıkıp konuşmak boynunuzun borcu olabiliyor. Çünkü hiçbir akademik disiplin fildişi kulede kalmayı kaldıramıyor artık. Otonomiyi korumak kaydıyla dışarı çıkmanın zararı olmadığı gibi, yararı var, hatta zorunlu bu. Çünkü uluslararası ilişkileri dünyayla gerçek bir ilişki kurmadan anlamak veya anlatmak olası değil.

Öte yandan, "nasıl ki siyaset siyasal partilerde yapılır, bilim de üniversitelerde yapılır" diyenlerimiz var. Bu ne kadar doğru? Uluslararası İlişkilercilerin uluslararası ilişkileri yorumlama, değerlendirme tekeli kırılmış durumda. Belki de hiç olmadı zaten bu tekel. Ama bu kez rakibimiz, uluslararası ilişkilerin hala başat aktörü olan devletlerin bu ilişkileri yürütmekle sorumlu diplomatları değil; sivil toplumdaki düşünce kuruluşları ve tabii birçok mezunumuzun da çalıştığı medya. Saydıklarımın tümüyle ilişkimizin aynı anda bir rekabet ve işbirliği

ilişkisi olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek. Uluslararası ilişkiler akademisyenleri olarak farklı disiplinlere olduğu kadar farklı kurumlarda üretilen bilgilere de gereksinim duyuyoruz. Hatta bazılarımız, kariyerlerimizin başında, ortasında, sonunda bir yerde oralarda olmayı, çalışmalarımızı oralarda sürdürmeyi tercih edebiliyoruz. Düşünce kuruluşlarında üretilen bilgilerin hem küçük hem de büyük harfle uluslararası ilişkilere katkısı ülkemizde hala çok sınırlı, ama geleceği düşünürken bu konunun da üzerinde durmak gerekiyor.

Disiplinin Geleceği Bakımından Uluslararası İlişkiler'in Diğer Disiplinlerle İlişkisi

Uluslararası ilişkiler disiplininin zaman içindeki evrimi bize gelecek hakkında da ipucu verebilir. Disiplinin geleneksel kaynakları Tarih, Hukuk, Siyaset Bilimi idi. Öte yandan, bugün en yakın ilişki içinde olduğu, beslendiği ve beslediği diğer disiplinler gene Tarih, Hukuk ve Siyaset Bilimi'nin yanı sıra Ekonomi, Sosyoloji ve Felsefe.

Uluslararası ilişkiler ile bu farklı disiplinler arasında bir alış-veriş olduğu kadar, Uluslararası ilişkiler ile bunların bazıları arasında bir çekişme de olduğunu söyleyebiliriz. Bunu en çok da geleneksel kaynaklarını oluşturan Tarih ile Uluslararası ilişkiler ve Hukuk ile Uluslararası ilişkiler arasındaki etkileşimde gözlemek mümkün. Ama Tarih ile Hukuk arasında da her birinin Uluslararası ilişkiler ile etkileşimleri bakımından önemli bir fark olduğunu düşünüyorum. Bir örnek vermek gerekirse, Ege Sorunu'nu ele alalım. En parlak Uluslararası ilişkilercilerin bile Deniz Hukuku sözleşmelerini (evet, bir hukukçu kadar iyi) bilmeden, konuyu sağlıklı tartışmaları mümkün olabilir mi? Aynı şekilde, dünyanın en parlak Uluslararası Hukuk öğrencilerinin bu sorunsal Uluslararası ilişkiler'in temel kavramlarından habersiz tartışabilmeleri mümkün olabilir mi? Ya da bir Uluslararası ilişkilerci olarak konunun tarihini bilmeden çıkıp kelimeden biri ne kadar güvenilir olabilir? İşte bu noktada tarihçilerin konumu biraz farklı: Bir Tarihçi iseniz ve Uluslararası ilişkiler veya Uluslararası Hukuk bilmiyorsanız, bu sizin "tarihsel gerçekler" konusundaki yetkinliğinizi zedelemmez; ama Uluslararası ilişkilerci ve hatta Uluslararası Hukukçu olarak uğraştığınız sorunsalın tarihini de daima bilmek durumundasınızdır.

Dolayısıyla, özellikle Türkiye'de geleneksel Siyasi Tarih ağırlıklı Uluslararası ilişkiler eğitiminin dar(altı)lığı tartışılabilir, ama Tarih'siz değilse bile, "tarihsiz" bir Uluslararası ilişkiler eğitimi olabilir mi? Tabii ki ne uluslararası ilişkiler ne de Uluslararası ilişkiler, Siyasi Tarih'ten ibaret değildir; tabii ki Tarih ile Uluslararası ilişkiler'in metodolojileri

rek. Uluslararası İlişkiler
uğu kadar farklı kurum-
yoruz. Hatta bazılarımız,
bir yerde oralarda olmayı,
i edebiliyoruz. Düşünce
k hem de büyük harfle
çok sınırlı, ama geleceği
gerekıyor.

Uluslararası İlişkiler'in Diğer

deki evrimi bize gelecek
enekselsel kaynakları Tarih,
ün en yakın ilişki içinde
ler gene Tarih, Hukuk ve
i ve Felsefe.

ler arasında bir alış-veriş
ların bazıları arasında bir
u en çok da geleneksel
ası İlişkiler ve Hukuk ile
gözlemek mümkün. Ama
Uluslararası İlişkiler ile
luğunu düşünüyorum. Bir
alalım. En parlak Uluslara-
sözleşmelerini (evet, bir
lıklı tartışmaları mümkün
parlak Uluslararası Hukuk
kiler'in temel kavramların-
lır mı? Ya da bir Uluslara-
eden çıkıp kelimeden biri
tarihçilerin konumu biraz
İlişkiler veya Uluslararası
gerçekler" konusundaki
İlişkilerci ve hatta Uluslara-
n tarihini de daima bilmek

ekselsel Siyasi Tarih ağırlıklı
a tartışılabilir, ama Tarih'siz
er eğitimi olabilir mi? Tabii
ası İlişkiler, Siyasi Tarih'ten
ası İlişkiler'in metodolojileri

farklıdır; ve evet, bazen bir Tarihçi ile özellikle Siyaset Bilimi kökenli bir
Uluslararası İlişkilerci size (bir Siyasi Tarih dersinde de) iki ayrı dünya
anlatabilir, ama "hem tarih hem de Tarih" gelecekte de Uluslararası
İlişkiler'in olmazsa olmaz konularından ve kaynaklarından olmaya
devam edecektir.

Türkiye'de Uluslararası İlişkiler eğitiminde ders konularından
akademik kadrolara kadar benzer şekilde geleneksel bir ağırlığa sahip
olmuş olan Hukuk (Devletler Hukuku; artık özellikle Uluslararası
Hukuk) için de aynı şeyi düşünüyorum. Her ciddi Uluslararası İlişkiler
programında Uluslararası Hukuk'un da ciddi bir şekilde yer alması
gerekıyor; zaten de öyle. Aynı şekilde, Hukuk fakültelerinin müfredat-
larına da başta Uluslararası İlişkilere Giriş olmak üzere diğer alanlara
ait en azından giriş niteliğindeki derslerin eklenmesinin yararı büyük
olacaktır.

Uluslararası İlişkilerin başlıca kaynağı olan Siyaset Bilimi'yle olan
ilişkinin gelecekte de gene derinlik ve zenginlikle süreceğini öngör-
mek zor değil. Çünkü her ikisinin de paylaştığı geleneksel/merkezi
kavramların önemi sürüyor. Siyaset Bilimi ile Uluslararası İlişkiler
arasındaki ilişki, Uluslararası İlişkiler'in dünyada ve Türkiye'de
rüşünü ispatlama serüveni ayrı bir çalışma konusu olabilir.⁶ Burada şu
kadarını söylemek isterim ki, her iki disiplin de neredeyse geleneksel
biçimde, benzer eleştirileri alıyor, içeriden ve dışarıdan benzer
"tehditlere" maruz kalıyor. Nasıl ki Siyaset Bilimi'nin ana sorunsalı,
kendi içindeki tüm çeşitlenmelere karşın, hala temelde devlet ise,
iktidar ilişkileriye, Uluslararası İlişkiler'de de ne devletler ne de "güç"
kavramı merkezi konumlarını yitirmiş değil. Bunlar, küçük harflerle
uluslararası ilişkilerdeki belirleyicilikleri sürdüğü içindir ki, büyük
harflerle Uluslararası İlişkiler'in, yani eğitimini verdiğimiz disiplinin
de, hala en merkezi kavramları olmaya devam ediyorlar. Uluslararası
İlişkiler'i güç ve iktidar odaklı olmakla eleştiren çok sayıda Uluslararası
İlişkilerciye rağmen; Uluslararası İlişkiler'in, kendi içinden çıkan ve
bazı "hard-core-IR'cı"ların bazen kabullenmekte zorlandıkları çeşitli
alanları da kapsar hale gelmiş olmasına rağmen, bu böyle...

Disiplinlere dönecek olursam, gelecekte Uluslararası İlişkiler'in
Ekonomi ve Sosyoloji'den giderek daha fazla etkilenmeye devam
edeceğini düşünüyorum. Uluslararası İlişkiler müfredatlarında bu iki
alanın giriş derslerinden veya Uluslararası Ekonomi Politik ile Siyaset
Sosyolojisi'nden ibaret kalmaması gerekiyor. Felsefe'nin ise, Uluslara-

⁶ Siyaset Bilimi'nin Türkiye'deki gelişimi için bkz. Erozan ve Turan, "The Development of
Political Science in Turkey", s. 359-363.

rası ilişkiler müfredatlarında her zaman yer alan Siyaset Felsefesi'nin ötesinde (ve öncesinde) kendine ayrı bir yer edinebilmesinin yararı ise açık.

Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Eğitiminde Genişleme-Derinleşme Sorunsalı

Uluslararası ilişkiler eğitiminde nasıl bir yönelim beklenebilir? Daha geniş ve daha liberal bir perspektif içinde "biraz ondan-biraz bundan" mı olmalı programlarımızda; yoksa belki de daha lisanstan itibaren üniversitelerimiz kendilerine özel nişler mi geliştirmeli? Sağlam bir Uluslararası İlişkiler'in lisans eğitiminden söz edebilmek için ya da geleceğin Uluslararası İlişkiler eğitimi hakkında bir öngörü olarak şunu söylemek isterim: Diğer disiplinlerle daha fazla alış-veriş içinde ve ders yelpazesi geniş bir müfredatın içinde artık mutlaka bölgesel uzmanlık alanlarının da yer alması gerekiyor. Diğer bir deyişle, çoğu üniversitemizdeki Uluslararası İlişkiler lisans müfredatının hem genişletilmesi hem de derinleştirilmesi gerektiği kanısındayım. "Genel" Uluslararası İlişkiler yüksek lisans programlarını kaynak ve zaman israfı olarak görenler haksız mı? Kuşkusuz bunu da tartışmak gerekiyor.

Konumuz Uluslararası İlişkiler Eğitimi olmakla birlikte, bitirirken, konuyla doğrudan ilgili olduğu için, geleceğin Uluslararası İlişkilercilerinin uzmanlaşma alanları hakkında da birşeyler söylemek isterim. Geleneksel alanlardan vazgeçileceğini düşünmüyorum. Teori, Siyasi Tarih, Güvenlik, Ekonomi-Politik, Dış Politika ve Diplomasi, Uluslararası Örgütler öngörülebilen bir gelecekte gene disiplinimizin başat başlıkları olacak. Özellikle Soğuk Savaş Sonrası dönemde ülkemizde de gelişmeye başlayan Bölgesel Çalışmalar ise sanırım Uluslararası İlişkiler disiplinine yeni bir soluk, yeni bir zenginlik ve yeni bir derinlik getiriyor. Tekrarlamak isterim ki, sadece araştırma alanları olarak değil, ders programları bakımından da Uluslararası İlişkiler, yukarıda andığım farklı disiplinlerden beslenen, geniş perspektifli ve ayrıca bölgesel çalışmalara ağırlık veren bir yöne doğru gidecek ya da gitmesinde yarar var. Kısacası, Türkiye'de Uluslararası İlişkiler eğitimi hem genişlemek hem de derinleşmek zorunda.

Hem müfredata dahil olma hem de akademik uzmanlık açısından, geleceğin yıldız uzmanlık alanlarından birinin bölgesel çalışmalar ve bölgesel uzmanlıklar olacağını öngörebilmek mümkün. Uluslararası İlişkiler'in diğer disiplinlerle ilişkisine benzer biçimde, aynı disiplinlerarası alış-verişte olduğu gibi, Uluslararası İlişkiler de bölgesel uzmanlıklardan beslenecek ve onları besleyecektir. Ancak burada genel ve kapsamlı bir Uluslararası İlişkiler eğitimi veya perspektifinden

alan Siyaset Felsefesi'nin edinebilmesinin yararı ise

nde

nelim beklenebilir? Daha az ondan-biraz bundan" e daha lisanstan itibaren geliştirmeli? Sağlam bir öz edebilmek için ya da da bir öngörü olarak şunu la alış-veriş içinde ve ders utlaka bölgesel uzmanlık deyişle, çoğu üniversite-tatının hem genişletilmesi yım. "Genel" Uluslararası k ve zaman israfı olarak nak gerekiyor.

makla birlikte, bitirirken, n Uluslararası İlişkilerci-le-şeyler söylemek isterim. nmüyorum. Teori, Siyasi a ve Diplomasi, Uluslara-ene disiplinimizin başat rası dönemde ülkemizde ise sanırım Uluslararası ginlik ve yeni bir derinlik rma alanları olarak değil, arası İlişkiler, yukarıda iş perspektifli ve ayrıca e doğru gidecek ya da uluslararası İlişkiler eğitimi

emik uzmanlık açısından, in bölgesel çalışmalar ve k mümkün. Uluslararası benzer biçimde, aynı rarası İlişkiler de bölgesel ektir. Ancak burada genel ni veya perspektifinden

yoksun bir bölgesel uzmanlığın Uluslararası İlişkiler bakımından sınırlarına ve sınırlılığına da özellikle dikkat çekmek isterim. Diğer bir deyişle, örneğin, Güneydoğu Asya uzmanına tabii ki ihtiyacımız var, ama o uzmanı Uluslararası İlişkilerci telakki edebilmemiz için bu uzmanlığının genel Uluslararası İlişkiler disiplini içinde bir anlam ifade etmesi gerekiyor. Diğer bir deyişle, Uluslararası İlişkiler çerçevesinde, diyelim ki, Güneydoğu Asya uzmanı olmayı, Güneydoğu Asya tarihçisi, Güneydoğu Asya antropologu veya Güneydoğu Asya linguisti olmaktan farklı birşey olarak düşünüyorum. Bu çerçevede, sıklıkla gündeme gelen bir konuya da değineyim: Bölgede konuşulan dillere hakim olmanın yararını tartışacak değilim, ama bölge dillerini bilmekle bölge uzmanı olmanın, hele bir de "Uluslararası İlişkilerci bir bölge uzmanı" olmanın da aynı şeyler olmadığı açık.

Son olarak, Türkiye'deki kırkı aşkın Uluslararası İlişkiler lisans programını müfredat bakımından karşılaştıran bir çalışmanın yararlı olacağını düşünüyorum. Bu tür bir müfredat çalışmasının, hem bundan sonraki toplantılarımızda konuyu daha sağlıklı verilerle tartışmamıza olanak vereceğine hem de Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler eğitiminin gelişimine somut katkı sağlayacağına inanıyorum. Farklı üniversitelerden meslektaşlarımızın katkılarıyla yakın zamanda bir "müfredat çalışma grubu" oluşturmamızı önererek sözlerimi bitiriyorum.

Çağrı ERHAN: Şule Hoca o kadar güzel, o kadar akıcı bir konuşma yaptı ki, kuşkusuz çok fazla soruyu, yapılacak katkıyı da tetikledi. Engin Berber, Ege Üniversitesi'nden, Buyrun.

Engin BERBER: Öncelikle bu güzel sunum için hocamıza teşekkür etmek istiyorum. Şiyesi Tarih anabilim dalı başkanı olmakla birlikte, öncelikle tarihçi olduğumu söyleyeyim. Uluslararası İlişkiler disipli-ninden çıkan arkadaşlardan, Uluslararası İlişkilerci olduğunu söyle-yenlerden siyasi tarihin hiçbir fonksiyonunun kalmadığını o kadar çok duydum ki... Şunu da düşünmeden edemiyorum, sizin söyledikleri-nizi tarihçi kimliğimle ben söylemiş olsam salondakiler bana anlayış gösterirler mi acaba?

Bölümümüzün sorunlarını matematiksel bir şekilde ifade etmek istedim ve şöyle bir formül çıktı ortaya: $2K+1İ$ ve $1D$. Şimdi bunu açmak istiyorum. K'lardan bir tanesi kadro, tabii Ankara ve İstanbul'daki Uluslararası İlişkiler bölümlerinin sorunlarını dinledikten sonra, benim burada İzmir için söyleyeceklerim çok basit kaçabilir, ama İzmir Türkiye'nin büyük kentlerinden biri. Ona rağmen, çok basit gibi gözükse ama bizi çok zorlayan sorunlarla karşı karşıyayız. Bizim

bölümümüzde dört tane anabilim dalı var. Siyasi Tarih'e ihtiyaç duyduğumuzda yeterince eleman bulabiliyoruz. Uluslararası ekonomik entegrasyonda da çok sorunumuz yok, çok sayıda iktisatçı var etrafta. Ama Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Hukuk konusunda çok ciddi bir sıkıntımız var. Bütün gayretlerimize rağmen bu eksikliğimizi gideremedik, ODTÜ'ye 35. madde ile genç arkadaşlarımızı gönderdik, yurtdışında iki arkadaşımız var, onlar gelince bu eksikliğimiz tamamlanacak. Bizim bölüme kuşbakışı bakıldığında, siyaset bilimcisi olan, iktisatçısı olan, benim gibi tarihçisi olan ama uluslararası ilişkilercisi olmayan bir bölüm. K'lardan ikincisi kaynak. Duygu Hanım sunum yaparken dedi ki, 1960'lı yıllarda biz kaynak bulmakta çok zorlanırdık. Bakın, aradan 40 yıl geçmiş, bizde hala kaynak yok. İ'ye gelince, bu da işletmeciler. Ankara ve İstanbul'daki bölümlerin hiç düşünmediği bir faktör ama, efendim, bizim fakültemiz kurulduğundan beri işletmeciler tarafından yönetiliyor. Ne yazık ki, işletmeciler Tarih'i bir disiplin gibi görmedikleri gibi, Uluslararası İlişkiler'i de ciddi bir disiplin olarak görmüyorlar. Bunun bizim bölümümüze çok olumsuz yansımaları oldu. Ben bizim bölümümüzün İşletme yanında İktisadi ve İdari Fakültesi içinde değil, Fen-Edebiyat Fakültesi içinde Sosyoloji ile, Tarih ile, Sosyal Antropoloji ile birlikte okutulmasını istiyorum, oraya daha çok yaklaşıyor.

Ersin Hoca'nın dün sorduğu bir soru vardı: Dışişleri Bakanlığı'na meslek memuru yetiştirmek için mi eğitim vermeliyiz, yoksa hem dünyayı hem de yakın çevresini doğru tanıyan, algılayan bireyler yetiştirmek için mi eğitim vermeliyiz? Ben ikincisini destekliyorum ve böyle bireyler yetiştirmeliyiz diye düşünüyorum. Ayrıca, yetiştirdiğimiz her öğrencinin de Atila Bey'in de altını çizdiği üzere bir sosyal bilimci kimliğine sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Son olarak, akademi ile Dışişleri Bakanlığı arasında iyi ilişki kurulacaksa bunu kolaylaştıracak bir yol biliyorum: Dışişleri Bakanlığı arşivlerini açın. Ben Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin en kötü olduğu dönemde Yunanistan'da Türkiye üzerine çalıştım, ama kendi bakanlığımın arşivine hiç giremedim.

Erol KURUBAŞ: Ben tarihçiler konusunda sizin kadar iyimser olamayacağım. Bir gözlemimi aktarmak istiyorum. (Deşifre edilemedi). Bölümde 4 tane tarihçi hocamız ders veriyorlardı. Uluslararası güncel sorunlar, dış politika dersleri bana geçti, kimilerini yüksek lisansa ben vermek durumunda kaldım. Öğrencilerin analiz yeteneği olmaması bir yana metodolojik bakımdan hiç gelişmediklerini gördüm. Yani, tarihçi akademisyenler öğrencileri tarihe götürmüş ve orada bırakmış, geri getirmemişler. Türkiye'de tarihçiliğe çok fazla vurgu yapmaya bence

Siyasi Tarih'e ihtiyaç
Uluslararası ekonomik
da iktisatçı var etrafta.
konusunda çok ciddi
men bu eksikliğimizi
daşlarımızı gönderdik,
u eksikliğimiz tamam-
siyaset bilimcisi olan,
uluslararası ilişkilercisi
Duygu Hanım sunum
lmakta çok zorlanırdık.
yok. İ'ye gelince, bu da
n hiç düşünmediği bir
undan beri işletmeciler
Tarih'i bir disiplin gibi
ddi bir disiplin olarak
olumsuz yansımaları
nda İktisadi ve İdari
inde Sosyoloji ile, Tarih
istiyorum, oraya daha

1: Dışişleri Bakanlığı'na
vermeliyiz, yoksa hem
ayan, algılayan bireyler
ncisini destekliyorum ve
um. Ayrıca, yetiştirdiği-
çizdiği üzere bir sosyal
şünüyorum. Son olarak,
ilişki kurulacaksa bunu
bakanlığı arşivlerini açın.
kötü olduğu dönemde
na kendi bakanlığımın

na sizin kadar iyimser
rum. (Deşifre edilemedi).
ardı. Uluslararası güncel
lerini yüksek lisansa ben
liz yeteneği olmaması bir
rini gördüm. Yani, tarihçi
ve orada bırakmış, geri
da vurgu yapmaya bence

gerek yok. Ulus inşa tarihinin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Öte
yandan, görkemli tarih anlayışı sözkonusu, görkemli tarihi anlatma
hevesi herkeste var. Bizim tarihçiliğimiz büyük oranda bunun üzerine
kurulu zaten. Tarih bizde klişeleşmiş, en meşrulaştırıcı bilim dalı. Ben
Uluslararası İlişkiler'de tarihin bu kadar vurgulanmasına karşıyım.
Televizyonlarda günceli yorumlayan tarihçiler maalesef geçmiş
bugüne taşıyarak analiz yapmıyorlar ve bu bir çözüm üretmiyor. En
korktuğum şey şuydu, Ermeni Sorunu'nun tarihçilere bırakılması. Bu
sorun tarihsel bir sorun değil, siyasi bir sorundur. Tarih disiplininin
tabii ki kendi perspektifi var. O perspektiften Uluslararası İlişkiler
büyük bir katkının yapılacağını hepimiz biliyoruz. Önemli olan bu
etkileşimi sağlayabilmek ve bunun sağlanabildiğini düşünmüyorum.

Funda KESKİN: Bir Uluslararası Hukukçu olarak Şule Hoca'nın
konuşmasını çok büyük bir zevk alarak dinledim. Uluslararası Hukuk
alanı buradaki azlığımızdan da belli olduğu gibi, çok fazla yetişmiş
elemanı olmayan bir alan. Tabii ben kendi fakültem adına bundan
şikayet edemem. Biz Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde az değiliz. Diğer
fakültelerden arkadaşlar adına çok fazla konuşmak istemiyorum, ama
genel olarak bir uluslararası hukukçu eksikliği olduğunu biliyorum. Bu
birkaç nedenden kaynaklanıyor. En önemlisi, Uluslararası İlişkiler
mezunlarının hukuk alanında hukuk fakültesinde uzmanlaşamamala-
rıdır. Ben uluslararası hukukçuyum diyorum, ama hukuk fakültesi
mezunu değilim, Uluslararası İlişkiler doktorası üzerinden bu alanı
seçmek durumunda kaldım. Ayrıca, ne yazık ki Hukuk Fakülteleri için
Uluslararası Hukuk öncelikli bir alan değil.

İlter TURAN: İki şey arasında ayırım yapılmalı. Bunlardan biri, bir
ihtisas alanı olarak Uluslararası İlişkiler, diğeri bir lisans programı
olarak Uluslararası İlişkiler. Şule Hanım'ın verdiği rakamlar bu
bakımdan çok ilgi çekiciydi. Biz şu an 13.000 kişilik bir öğrenci kadrosu
ile karşı karşıyayız. Bu kişilerin hangi işler için yetiştirildiği konusunda,
lisans programlarının düzenlenmesi ve uzmanlık alanının düzenlenme-
sinin farklı biçimlerde ayrı başlıklar altında da ele alınması gerektiğini
düşünüyorum. Çünkü, lisans programları düzeyinde olayı bir *liberal art*
sorunu olarak almakta isabet vardır. Birtakım donanımlarda çeşitli
mesleklere aday olabilecek insanlar yetiştirebiliriz. Bir de karşımızda
bir bilim alanının düzenlenmesi ve üretken bireylerin yetiştirilmesi
temelinin oluşturulması, yani insanların yetiştirilmesi sorunu var.
Bunların ikisi birbirinden ayrı zannediyorum.

Murat ÇEMREK: Bilim sadece üniversitede üretilir gibi ifade kullanıldı. Ben bilimin *think tank*'larda da üretilmesinin bir sorun arz edeceğini düşünüyorum. (Konuşmanın kalan kısmı deşifre edilemedi.)

Gökhan KOÇER: Bir eleştiri yapmak istiyorum, ne kadar doğru olur ben de bilmiyorum açıkçası. Başbakanların sadece erkek olduğu cumhuriyet tarihinde halk siyaset yumuşayacak beklentisi içinde Çiller'i desteklemiştir. Şunu söylemek istiyorum, Şule Hocamızın ifade ettiği biçimde Türkiye'de son yıllarda Uluslararası İlişkiler akademisyenleri arasında bir feminen yükseliş var. Ama, feminist teori çalışan kimseye rastlamadım. Bu alana kadınlardan daha fazla katkının olması gerekiyor, ama arkadaşlarımızın, hocalarımızın büyük bir çoğunluğu daha çok realist yaklaşıma sahipler, Şule Hocam başta olmak üzere. Erkekler zaten realist. Başka üniversitelerde de, Pınar Bilgin var mesela güvenlik çalışan, Gülden Ayman var, bunların hepsi realist ve güç ağırlıklı çalışıyorlar.

Şule KUT: Tüm dünyada ilkokul, lise ve üniversite eğitiminde kadın katkısı daha artıyor. Bunun ekonomik nedenleri olabilir, başka nedenleri olabilir. Sadece bunu bir tespit olarak söylüyorum.

Ahmet HAN: Benim kendi sunumumla ilgili olarak vardığım bir sonuç vardı ve bu sunuşla da alakalı olduğunu düşünüyorum. Özellikle, *International Studies Association* ve *International Studies Perspectives* dergileri üzerinden yaptığım araştırmalarda ben de son dönemde Uluslararası İlişkiler dönüşüyor mu tartışmasının yoğun bir şekilde yapıldığını gördüm. Bunun önemli bir nedeninin, özel sektör ve özel sektördeki Uluslararası İlişkiler alanında eğitilmiş kişi açığı olduğunu düşünüyorum. Bu 13.000 kişi içinden kaç tane akademisyen çıkacak? Kaç kişi istihdam edebiliriz ki? Ötesinde, Dışişleri Bakanlığı kaç tane istihdam verebilir? Bu kişilerin hepsi bir ekmek kaygısı içerisinde olacaklar, dolayısıyla bu talebin şekli ve şiddeti nedeniyle kendi kalitelerimizi zaten gözden geçirmek mecburiyetinde kalacağız ve kalmaktayız. Daha eğitilmiş ve disiplinli, daha sosyal bilim mantığı içerisinde yeni kurumlar oluşturmak zorunda kalacağız. Ben oldum olası bundan en uzak örneğin *Mekteb-i Mülkiye* olduğuna inanırdım. Dün Ersin Hoca'mın konuşmasından anladım ki orası da kendi anlayışını terketmiş. Şimdi o ekol kırılıyorsa, bunu bir iltifat olarak söylüyorum, kendini yeniden biçimlendirmek gereği hissediliyorsa demek ki gerçekten ciddi bir dönüşüm var ve bu Uluslararası İlişki-

ir gibi ifade kullanıldı.
r sorun arz edeceğini
edilemedi.)

ne kadar doğru olur
sadece erkek olduğu
cak beklentisi içinde
Şule Hocamızın ifade
ası ilişkiler akademis-
feminist teori çalışan
a fazla katkının olması
büyük bir çoğunluğu
m başta olmak üzere.
Pinar Bilgin var mesela
hepsi realist ve güç

ersite eğitiminde kadın
enleri olabilir, başka
öylüyorum.

arak vardığım bir sonuç
şünüyorum. Özellikle,
al Studies Perspectives
ben de son dönemde
nın yoğun bir şekilde
in, özel sektör ve özel
nli kişi açığı olduğunu
akademisyen çıkacak?
leri Bakanlığı kaç tane
mek kaygısı içerisinde
ddeti nedeniyle kendi
riyetinde kalacağız ve
a sosyal bilim mantığı
kalacağız. Ben oldum
e olduğuna inanırdım.
m ki orası da kendi
bunu bir iltifat olarak
k gereği hissediliyorsa
e bu Uluslararası İlişki-

ler'in dönüşümü meselesinin ciddi biçimde tartışılması gerektiğini
gösteriyor.

Ersin ONULDURAN: Şule Hoca'nın bize sunduğu ve benim de hislerime tercüman olan sunumundan sonra sanki bu sempozyumun ikinci bölümüne girdik gibi bir izlenim edindim ki, onun mutsuzluğunu duymaktayım. Keşke imkanımız olsaydı da bir tam günde "Uluslararası ilişkiler çalışmaları" kısmını bitirip, "Uluslararası ilişkiler eğitimi" kısmına yarın bakabilseydik. 1962'de yayınlanan kitapta görüyorsunuz, uzun uzun hangi materyali hangi adla sunalım tartışması yapılmış. Hepimiz kümülatif olarak yarın bence öğrencilerimize ne öğretilim ve hangi *context* içinde öğretilim konusunda konuşalım. Burada *sine quo non* yani olmazsa olmaz alanları temsil eden tarihçiler, hukukçular ve siyaset bilimciler var. İzmir'den gelen arkadaşşıma kim tarihin öneminin azaldığını söylediye büyük bir suç işlemiştir: Tarihsiz ve hukuksuz bir Uluslararası ilişkiler olamaz. Siyaset bilimi olmadan da olmaz, hatta Siyaset Bilimi ikiz kardeşi gibidir. Ama, biraz bağımsızlığını ilan eden, palazlanan bir yavrusudur.

Duygu SEZER: Şule yaptığı kapsamlı konuşmayla makro fotoğrafı çekti. Disiplinlerarası sınır çizgisini hepimiz biliyoruz, bu başından beri çok önemli olmuştur. Geçenlerde bir yazı okudum. İlber Ortaylı şöyle diyordu: Tarihçi olmayanlar tarih hakkında konuşmasın. Sonra bana söylendiğine göre, Ceviz Kabuğu programında galiba Türk-Yunan ilişkileri ile ilgili bazı iddialar olmuş. Galiba, bu ifade Hulki Cevizoğlu'nu anlamlandırarak söylenmiş. Bu, biraz sert bir tavır. Disiplinlerarası tartışma, itişme, kakışma hep olmuştur.

Uluslararası ilişkilerin bilim dalı olarak Türkiye'de kendini yeni yeni toparladığına dair bir görüş varsa, bu son 10 senedir kadroların artması, üniversitelerin artması ile alakalıdır. Üniversite sayıları Süleyman Demirel'in başbakanlığı döneminde artmaya başladı. Bu kadroların gelişmesiyle mi Uluslararası ilişkiler bilim olmaya başladı? Eğer öyle düşünüyorsanız ben buna katılmıyorum tabii. Çünkü, geriden gelen birikim var.

Gökhan Bey'in sorusu konusunda da bir şeyler söylemek istiyorum: Neden kadınlar feminist teori çalışmıyor? Ben de bilmiyorum. Ben bu kadın girişimini kurmaya kalkıştığımda, görüştüğüm bazı arkadaşlardan da aman biz feminist gözükmeyselim şeklinde de bir endişe ifade edilmişti. Bunu da söyleyeyim.

Sabahki konuşmamda bölge uzmanlığı konusunda yanlış anlaşıldığımı düşünüyorum, belki de ben yanlış anladım. Bölge uzmanları,

bölge dillerini bilmeli. İlla *linguist* olmak şart değil, fakat bölgeleri İngilizce aracılığıyla değil, birinci kaynaklardan çalışabilmek için bölgesel dillerin bilinmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Nihai olarak şunu söylemek istiyorum. Henüz deklarasyonla çıkmak için çok erken. Bu bir tanışma toplantısı oldu, onun için de dağınık olması doğal. Diğer toplantılarda eğitim nasıl olmalıdır, kadro nasıl hazırlanmalıdır gibi sınırlı konulara yoğunlaşılabilir.

Çağrı ERHAN: Deklarasyon için gerçekten de çok erken. Ama yarın nihai bir sunuş bildirgesi üzerinde çalışacağız. Tanel Demirel.

Tanel DEMİREL: Teşekkür ederim. Ben Uluslararası İlişkiler eğitiminde dil meselesine değinmek istiyorum. Hangi dilde eğitim yapacağız? Benim kendi görüşüm insanın kendi anadilinde eğitim yapması yönünde. Fakat, Türkiye’de biliyoruz, İngilizce eğitim vardır, yapılabilir. (Konuşmanın bir kısmı deşifre edilemedi.) Yani, ticari kaygılarla, öğrencilere ciddi bir eğitim verilmeden, hazırlık eğitimi verilmeden, bu öğrenciler bizim önümüze bırakılıyor ve bu öğrenciler dil bilmedikleri gibi, Türkçe eğitim almış olsalar da hasbelsekader öğrenebilecekleri birkaç şeyi bile öğrenmeden mezun olup gidiyorlar. Çok ciddi bir problem bu ve ben bu konuda, kendi üniversitem adına konuşuyorum, rektörle defalarca konuştum, mütevelli heyeti başkanı ile defalarca konuştum ve buna tepeden bir çözüm getirilmediği müddetçe yani YÖK tarafından “Ey kardeşim, Uluslararası İlişkiler alanında İngilizce eğitim yapacak adamın KPDS veya TOEFL’den şunu alması gerekir” denmedikten sonra ben kendi prestijine çok fazla önem veren özel üniversiteler dışındaki vakıf üniversitelerinde bu problemin çözülebileceği umudumu kaybettim. Bu konuda biraz daha kafa yormamız gerektiğini düşünüyorum. ODTÜ, Sabancı, Bilkent, Boğaziçi bu işi biraz daha yapabiliyorlar, çünkü kendi prestijlerine önem veriyorlar, mali kaygıları daha az, fakat diğer vakıf üniversitelerinde bu çok ciddi bir problem. O kadar büyük bir problem ki, insanı hocalıktan da soğutuyor. Teşekkür ederim.

Birgül DEMİRTAŞ-COŞKUN: Mustafa Hocam sabahki oturumda doktora tezlerinde analitik incelemenin fazla olmadığından bahsetmişti. Ben bu konuda biraz da özeleştiride bulunmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu verilen eğitimle ilgili bir şey. Öğrenciden birkaç ödev hazırlamasını isteyebilirsiniz. Ama öğrencilerin o ödevi nasıl hazırlayacaklarına dair en ufak bir fikirleri yok. Bazı üniversitelerde, mesela Bilkent’te, bununla ilgili özel çalışmalar olduğunu biliyorum, en

değil, fakat bölgeleri
ardan çalışabilmek için
unu düşünüyorum.

iz deklarasyonla çıkmak
ı, onun için de dağınık
l olmalıdır, kadro nasıl
abilir.

e çok erken. Ama yarın
Tanel Demirel.

uluslararası İlişkiler eğiti-
ngi dilde eğitim yapaca-
adilinde eğitim yapması
e eğitim vardır, yapılabi-
) Yani, ticari kaygılarla,
k eğitimi verilmeden, bu
ğrenciler dil bilmedikleri
lkader öğrenebilecekleri
idiyorlar. Çok ciddi bir
tem adına konuşuyorum,
eti başkanı ile defalarca
ilmediği müddetçe yani
İlişkiler alanında İngilizce
an şunu alması gerekir"
k fazla önem veren özel
erinde bu problemin
onuda biraz daha kafa
Sabancı, Bilkent, Boğaziçi
kendi prestijlerine önem
vakıf üniversitelerinde bu
blem ki, insanı hocalıktan

ocam sabahki oturumda
olmadığından bahsetmişti.
amız gerektiğini düşünü-
Öğrenciden birkaç ödev
in o ödevi nasıl hazırlaya-
zı üniversitelerde, mesela
olduğunu biliyorum, en

azından ödevlerin İngilizcelerini düzeltme anlamında. Bir makalenin nasıl yazılacağına, planlamanın nasıl yapılacağına, dilinin nasıl olması gerektiğine dair özel dersler düzenlenebilir. Herkesin bölümünde bununla ilgili özel bir ders açma olanağı olmasa da, derslerimizde bu konuyla ilgili açıklamalar yapmamız, örnekler göstermemiz faydalı olabilir diye düşünüyorum. Daha sonra herkes akademisyen olamayacak belki ama daha iyi yazabilme yeteneği kazandırması açısından bu çok önemli.

Ayrıca, dün Şule Hoca komplo teorilerinden bahsetmişti. Her ne kadar komplo teorilerinin zararlarını bilsek bile hepimizin derslerde bunların zararlarından bahsedilmesi yönünde bir görevi olduğunu düşünüyorum. Bununla ilgili uyarılarda bulunmanın, tartışmalar yapmanın faydaları olacaktır.

Değinmek istediğim bir diğer konu, Uluslararası İlişkiler camiası olarak aşırı kuşkucu olduğumuz. Belki ülkedeki ulusal konjonktür de bizi buna yönlendiriyor ama yine de bunu önleyebileceğimizi ve önlememiz gerektiğini düşünüyorum. Yeni bir dergi basıldığı zaman ya da yeni bir *think tank* kurulduğu zaman, bunun altında derin bağlantılar arıyoruz. Tamam, bir kısmı böyle olabilir ama bunu genelleştirmenin yanlış olduğunu ve Türkiye’de ciddi işler yapılamayacağı gibi genellemelerin anlamsız olduğunu düşünüyorum. *Uluslararası İlişkiler* dergisinde Mustafa Hoca ve Çağrı Hoca’ya yardımcı olmaya çalışıyorum. Dergiyi hazırlarken bile ciddi sorunlarla karşılaşabiliyoruz, en basiti hakem raporlarından sonra küsenler, kızanlar olabiliyor. Bunların ciddi sorunlar olduğunu ve ancak hep birlikte çalışarak çözülebileceğine inanıyorum.

Çağrı ERHAN: Teşekkür ederim Birgül. Hakemlerden gelen raporları, reddedilen arkadaşlarımıza söylemek gerçekten çok zor oluyor. Hatta bazen küsülebiliyorlar, çünkü meseleyi kişiselleştirilebiliyorlar. Ali Faik Hocam, Galatasaray Üniversitesi.

Ali Faik DEMİR: Şule Hoca’ya herkes teşekkür ediyor. Bu konuşmanın son olması çok iyi oldu, çünkü Şule Hoca’nın konuşması bundan sonra bir başka toplantının da gündemini oluşturacak. Çok da anlamlı oldu, ilk olsaydı böyle anlamlı olmayacaktı. Herkes sıkıntılarını anlattı bence çok hoş bir olaydı. Hepimiz farklı üniversitelerdeniz, farklı bakış açılarımız var, farklı sorunlarımız var. Hatta onlar bile dile getirilmedi belki de. Bana göre bundan sonrası çok olumlu. Uluslararası İlişkiler öğrencilerine gerçekten bir meslek mi kazandırmalıyız, bunlar başka konular, ama bir de öğrenciler ne istiyor, öğrenciler ne bilerek geliyor

sorusu gündemimizde olmalı. Bizim bir şansımız, lisansta bitirme tezleri zorunluluğu olması ve bayağı ciddiye alıyoruz bunları. Bu belki az olmamızın bir avantajı ama. Gerçi sayımız artsa da ısrarla jüri sistemini koruyoruz.

İki sene önce bir öğrencimiz Uluslararası ilişkiler, Dışişleri Bakanlığı ve dış politika oluşturma süreci ile ilgili ilginç bir tez yaptı. Bu tezi alan çalışması ile hazırladı. 10 üniversite odaklı bir araştırma yaptı ve öğrencilerin genellikle Uluslararası İlişkiler bölümünü çok bilinçli tercih etmedikleri, üniversitenin adına daha çok önem verdikleri, yani kurumun daha önde olduğu sonuçlarına ulaştı. Arkadaşımızdan onun Türkçe bir özetini rica edebiliriz ve bir sonraki çalıştayda bir başlangıç olarak sunabiliriz. Gerçi iki sene geçti üzerinden, ama çok şey değiştiğini sanmıyorum. Dışişleri Bakanlığı'nı ne kadar hedefleyerek geliyorlar, ne kadar akademiye hedefliyorlar, ne kadar özel sektör için üniversite adını bir etiket olarak görüyorlar, bunlar da son derece önemli, çünkü Uluslararası İlişkiler mezunu olmak da yetmiyor. Dışişleri Bakanlığı'nın kadrosu çok az, devlet içinde çok az uygun yer var. Bundan sonra girecekleri kurumlarda da hangi üniversitede eğitim aldıkları, bu üniversitenin yabancı dilde eğitim yapması, tanınması, önceki öğrencilerin başarıları örnek olabiliyor. O yüzden de öğrenciler, doğru mu değil mi bu da bir tartışma olabilir, ama kendi çıkarları açısından doğal olarak bu kriterlere sahip üniversiteleri tercih ediyorlar.

Tabii ki puan sıralaması var, bu da önemli bir diğer konu. Ayrıca, ders içerikleri meselesi de var. Her üniversitede her ders açılmalı mı, açılmamalı mı? Mesela bir ara her yerde AT Enstitüleri vardı, bunlar burada ders verebilecek hoca olduğu için mi açıldı, yoksa ben de geri kalmayayım mantığı ile mi açıldı? Ben de Kafkasya ile ilgilenmiş biri olarak, şimdi Kafkasya'ya, Orta Asya'ya açılım olduğu için her yerde sertifika programları açılmasının çok doğru olduğunu düşünmüyorum açıkçası. Çok da tehlikeli boyutlara gelebiliyor belki de. Lisans için belli şeyleri vermeye hepimiz zorunluyuz, ama yüksek lisans programlarında daha seçici olup her üniversitenin belli bir uzmanlığı vardır, insanların buna göre yüksek lisansa gitmelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii aynı şekilde hoca sayısı, öğrenci sayısı ve öğrencilerle ilgilenme imkanlarımız da bir şekilde öğrencilerin başarılarını etkiliyor. Umuyorum bundan sonra hem sorunlarımızı anlatır, hem de bu program üzerinde neler çok daha iyi olabilir, nelerde hata yapıyoruz diye bir konuşma imkanı sağlar. Çok teşekkür ediyorum.

Çağrı ERHAN: Ali Faik, çok teşekkür ediyoruz, şimdi Şule Hoca'ya dönelim tekrar.

muz, lisansta bitirme
oruz bunları. Bu belki
artsa da ısrarla jüri

Dışişleri Bakanlığı ve
ez yaptı. Bu tezi alan
araştırma yaptı ve
lümünü çok bilinçli
önem verdikleri, yani
Arkadaşımızdan onun
alıştayıda bir başlangıç
nden, ama çok şey
e kadar hedefleyerek
kadar özel sektör için
bunlar da son derece
olmak da yetmiyor.
nde çok az uygun yer
gi üniversitede eğitim
yapması, tanınması,
yüzden de öğrenciler,
ama kendi çıkarları
teleri tercih ediyorlar.

ğer konu. Ayrıca, ders
her ders açılmalı mı,
stitüleri vardı, bunlar
ldı, yoksa ben de geri
asya ile ilgilenmiş biri
olduğu için her yerde
ğunu düşünmüyorum
ki de. Lisans için belli
lisans programlarında
nlığı vardır, insanların
k önemli olduğunu
sı, öğrenci sayısı ve
şekilde öğrencilerin
ra hem sorunlarımızı
aha iyi olabilir, nelerde
ok teşekkür ediyorum.

z, şimdi Şule Hoca'ya

Şule KUT: Katkılar için çok teşekkür ediyorum, bazılarına ben de katkıda bulunmak istiyorum. Kişisel cevap vermek niyetiyle söylemeyeceğim ama, belki bundan sonrasında kafamızdaki şeyleri daha da açmamıza izin verir diye bazı özel sorular ya da eleştiriler için cevap vermek isterim. Bunların başında, herkesi memnun etmişe benziyorum, bütün alanları. Ama aslında öyle bir amacım yoktu. Tarihten bahsederken, tam da şunu söylemek istedim. Bir Uluslararası İlişkilerci tarihçi olmak zorunda değil, hatta tarihçi olursa Uluslararası İlişkilerci olma ihtimali, şansı düşer bile. Ama tarihi bilmeyen bir Uluslararası İlişkilerci olamaz demek istedim. Dolayısıyla, tam da çok memnunken sizi de üzmem istemem ama... Dolayısıyla tarih bilgisinin önemli olduğunu, hukuk bilgisinin önemli olduğunu, siyaset bilimi bilgisinin önemli olduğunu ve bunlar kadar geleneksel olmasa bile bundan sonrası için sosyoloji ve ekonominin de mutlaka müfredatlarımızda giriş derslerinin ötesinde yer alması gerektiğini söylemek istemişim.

Bölge dili konusunda haklısınız Duygu Hanım. Tabii ki, keşke aramızdan uluslararası ilişkilerci olup da farklı bölgeleri çalışanlar o bölgelerin en az bir-iki dilini bilseler. Ama benim söylemek istediğim başka bir şeydi. Benim söylemek istediğim, sadece dil bilmekle, oranın gazetelerini okumakla uluslararası ilişkilerci, bölge uzmanı olunmaz. Dolayısıyla bunlar birbirine alternatif değil, buna dikkat çekmek istedim. Dil fetişizminin de tehlikeli olduğunu düşünüyorum. Uluslararası ilişkiler eğitimi almak önemli olan.

Şimdi müfredatlarla ilgili hakikaten bir daha toplanalım, bir daha konuşalım ama çalışıp gelelim. Müfredatta ne yer almalı? Bu tartışılıyor zaten, bunu tartışmayan üniversiteler varsa zaten buraları akademik yerler değildir. Bu önemli bir şey, ama yanımızda dosyalarımız olmadan biraz zor. Ben kendi üniversitemde bütün üniversite için müfredat komitesi başkanım ve 1000'e yakın ders açıyoruz bir akademik yıl içerisinde. Kendi bölümüm 44 tane ders açıyor. Şimdi say deseniz 44 tanesini sayamam, yani bunu yapacaksa ciddi olarak yapalım, hazırlanıp gelelim.

Bir nokta var, bu konuyla ilgili değil, ama hazır fırsat da bu fırsat deyip söyleyeyim: Devlet-vakıf üniversiteleri meselesi. Şimdi bakın, devlet-vakıf üniversiteleri bazı konularda birbirinden ayrılabilirler, temel olarak kuruluş yasaları gereği bu böyle olabilir, Fakat hepimizin bildiği gibi YÖK'ün altında iş yapmak zorundayız. Şunu çok samimi söyleyeceğim, kimse üzülüp darılmasın, iyi üniversite var, o kadar iyi olmayan üniversite var. İyi üniversitenin çok iyi bölümleri var, o kadar da iyi olmayan bölümleri var. Yani bunların bazısı devlette, bazısı vakıf. Bunları çok fazla karıştırmayalım, çok da fazla bu konuya

girmeyelim. Çünkü bu ayrıma odaklanırsak, asıl odaklanmamız gereken şeyleri kaçıırız. Yani, sevgili meslektaşlarım, Uluslararası İlişkiler lisans, yüksek lisans, doktora programlarında hiç de Uluslararası İlişkilerci olmayan bir eğitimle karşılaşabilirsiniz. Dolayısıyla, etiketleşme, kadro, vs. önemli ama her zaman her konuda da size bir şey söylemeyebilir.

Şimdi, bilim üretimi tabii ki sadece üniversitelerin hakkı değildir, zaten bizim tekelimiz her alanda kırılmıştır. Bu iyi de olmuştur, böylece rekabet sayesinde insan kendini biraz daha derli toplu sunma imkanına kavuşuyor. Şöyle bir şey de var, ben yine de bilimsel üretimin geniş anlamıyla, en rahat anlamıyla üniversitelerde yapıldığını düşünüyorum. Belki yanılıyorum, ama Türkiye'deki *think tank*'lara baktığım zaman, biliyorum Ersin Hocam çeşitli Amerikan örnekleri de verdi, anlıyorum ve kabul ediyorum, ama Türkiye'de biz bu durumda değiliz. Yani, kimse bana kalkıp da Türkiye'deki *think tank*'ların, düşünce kuruluşlarının bilimsel üretime müsait alanlar olduğunu söylemesin. Böyle bir şey yok ve bakın gençlere de söylüyorum. Bir doçentlik dosyası geldiğinde, şu kadar yazı var ve bunun bir tanesi bile bilimsel bir dergiden değilse, burada bir problem var demektir. Problem, o doçent adayı ile ilgili bir problem değil, onun yönlendirilmesi ile ilgili bir problem. Yani, bilimsel makaleler bilimsel ortamlarda üretilir ve tartışılır. Yoksa, dediğim gibi evde de üretim yaparsınız.

Feminizm ile ilgili olarak, önceleri ben yarı şaka yarı ciddi feminist değilim derdim, gerçekten de değilim. Uluslararası İlişkilerci biri olarak söylüyorum, Duygu hanım ile aynı gruptayız ama bu konuda anlaşamıyoruz, feminist teorinin de dünya çapında çok önemli olmadığı düşüncesindeyim. Büyük eksiklikleri var, eksiklikten kastım açıklama eksikliği, zaten teori budur. Neyi ne kadar açıklıyor buna bakmak gerek. Feminizm ayrıca feminen bir hareket olmak zorunda değil, ne münasebet ister çalışırım ister çalışmam. Böyle bir bağlantı yok.

Bir de, şöyle önemli bir konu da var ki, ona da değinmem gerek. Bana realist dediler, belki çoğumuz da öyleyizdir ama nasıl realist. Benim için insani müdahalenin etik temelleri de vardır, tek bir realizm yok yani. Realizm nerelerden nerelere geldi, ama çok önemli bir şey söylediniz, dünyada birtakım şeyler tartışılıyor, acaba biz o tartışmaların ne kadar içindeyiz ne kadar dışındayız. Biz İdealizm vs. Realizm'de mi kaldık, hayır. Bu Uluslararası İlişkiler teorileri anlatan hocalarımıza saygısızlık olur. Ama, disiplinin geleceği bakımından ve disiplinin içindeki uzmanlaşma bakımından, gençlerle ilgili bir şey söylüyorum ben, bu noktada hangi yönde uzmanlaşacaklarına biraz dikkat etmeleri lazım ve iki konu arasındaki bağlantıyı da pozitivism ve relativizm

ak, asıl odaklanmamız
ektaşlarımız, Uluslararası
alarında hiç de Uluslara-
şabilirsiniz. Dolayısıyla,
her konuda da size bir

rsitelerin hakkı değildir,
iyi de olmuştur, böylece
li toplu sunma imkanına
bilimsel üretimin geniş
e yapıldığını düşünüyö-
think tank'lara baktığım
ikan örnekleri de verdi,
biz bu durumda değiliz.
hink tank'ların, düşünce
ar olduğunu söylemesin.
ylüyorum. Bir doçentlik
an bir tanesi bile bilimsel
ar demektir. Problem, o
yönlendirilmesi ile ilgili
el ortamlarda üretilir ve
aparsınız.

ı şaka yarı ciddi feminist
arası ilişkilerci biri olarak
z ama bu konuda anlaşı-
da çok önemli olmadığı
siklikten kastım açıklama
açıklıyor buna bakmak
olmak zorunda değil, ne
e bir bağlantı yok.

ona da değinmem gerek.
eyizdir ama nasıl realist.
de vardır, tek bir realizm
, ama çok önemli bir şey
or, acaba biz o tartışmala-
ız İdealizm vs. Realizm'de
rileri anlatan hocalarımıza
bakımından ve disiplinin
ilgili bir şey söylüyorum
arına biraz dikkat etmeleri
pozitivizm ve relativizm

üzerinden kurmak gerekiyor. Tabii ki uzmanlık çok önemli bir şey ama biraz da çalışma alanlarımızın biraz da geneli bilerek uzmanlığa doğru gitmesi gerekiyor. Yani, sadece ve sadece IMF bilinerek, dünya uluslararası ekonomik örgütleri konusunda değerlendirme yapılamayacağına göre, aynı şekilde belli bir ülkedeki belli bir etnik grup çalışarak uluslararası ilişkilercilik yapılamaz. Şunu da söylemek isterim, benim üniversitem çok fazla yeni iş başvurusu alan bir üniversite ve gerçekten ben o özgeçmişleri gördüğümde üzülüyorum, çocuklar ne yapacak diye. Sayı verdim size, Türkiye'de 200 tane doktora yapan var, bir de dışarıdakiler var, ama bunları koyacak bir yer yok. Bunlara baktığınız zaman bizim, bu bir *jargon* olduğu için söylüyorum, "Hard core IR'cı" dediğimiz biri var mı diye baktığımızda yok.

En son, bir duygu ifadesi olarak uluslararası ilişkilerin millileştirilmesine karşı olduğumu söylemek istiyorum. Uluslararası ilişkilerden bahsederken milli teorilerden bahsederek kendimizi yanıltmayalım. Uluslararası ilişkileri herkes yorumlayabilir ama Uluslararası İlişkiler'i yorumlayabilmek için gerçek Uluslararası İlişkilercilere ihtiyacımız var. Bu bakımdan Uluslararası İlişkilercilerin belli bir sorumluluğu olduğunu düşünüyorum.

Dördüncü Oturum

17 Nisan 2005, Pazar, 10:00-12:00

Mustafa AYDIN: Raportör arkadaşlarımız konferans boyunca neler konuşulduğuna dair beşer dakikalık sunum yapacaklar. Daha sonra sizlere dönüp bu konulardaki önerilerinizi alacağız.

Mitat ÇELİKPALA: İlk oturumun raportörü olarak, bu oturumda tartışılan iki konu ve soru cevap kısmındaki tartışmalardan oluşan genel bir değerlendirme sunacağım. Toplantının ilk oturumunun başlığı, "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler'in Dünü Bugünü" idi ve bu çerçevede Duygu Hoca "Neredeydik, nereye geldik, nereye gidiyoruz?" üçlemesi içerisinde bir değerlendirme sundu.

Bu oturumda öne çıkan nokta ve üzerinde değerlendirme yapan herkesin her ne kadar mutabık olmasalar da hareket noktası, akademik disiplininizi çalışma metodolojisini ya da çalışma tarzını Soğuk Savaş'ın doğrudan doğruya etkilemeseydi. Yani nereden başladık bölümünde Soğuk Savaş ve onun getirdiği metodolojik ortam üzerine değerlendirmeler yapıldı. Devam eden bölümde Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte şu an içinde bulunduğumuz dönemde ne yapılacak tartışmasına odaklanıldı. Ayrıca, bu oturumda 1960'ların başında ve sonrasında yapılan toplantılarda tartışılan akademik sorunların hala devam ettiği ve büyük benzerlikler gösterdiğinin de altı çizildi.

Vurgulanması gereken noktalardan ilki, sistematik, kuramsal yapı ya da çerçeveydi. Diğer, kronolojik ve güncel olay incelemelerinin ağırlık kazandığı ve bu bağlamda metodolojik ve kuramsal çalışmaların yapılmadığı ve bunun yarattığı sıkıntıydı. Ayrıca, kamuoyu beklentilerinin gittikçe arttığı da belirtildi. Güncel olayların artması ile beraber analitik çalışmalara talebin artması, dolayısıyla bir çeşit kamuoyu tüketiminin başladığı ve bu tüketimin de bizdeki akademik eğilimleri dolaylı veya doğrudan etkilediği üzerinde duruldu. Yapılan değerlendirmelerin bir kısmına göre bu durum, bilgisizlik ve ilgisizlik ile birleşince yüzeysellik ve ciddiyet kaybı getiriyor. Güncel olaylarla çok fazla uğraşınca tarihsel perspektifin de kaybolduğu ve bu bağlamda derinlemesine analiz yapma olanağımızın ve buna bağlı olarak da saygınlığımızın azaldığı tartışması yapıldı. Bunun sonucunda, akademisyenlerin gazeteciymiş gibi davrandığı, medyatik olma yolunda ilerlediği ve buna bağlı olarak "popüler akademisyenlik" diye bir kavramın oluşmaya başladığı söylendi. Bunun yansımalarını birçok

alandan görmek mümkün. Yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinden bir çeşit komplo hastalığına tutulup komplo teorileri üreten akademisyenlere kadar uzanan ve medya tarafından da beslenen bir sürecin varlığından bahsedildi.

Özellikle değerlendirme bölümünde üzerinde çok fazla durulan bir diğer nokta, uluslararası ilişkiler alanında herkesin konuşmaya başlamasıydı. Bunun iyi mi yoksa kötü mü bir şey olduğu konusunda farklı bakış açıları oluştu. Akademik standartlar meselesi üzerinde durulan bir diğer konuydu. Yayın yapma çabası ya da ihtiyacı ile birlikte yaşanan hakemli dergi patlamasının yüzeysel yayın yapan dergileri artırdığı yönünde bir değerlendirme yapıldı. Duygu Hoca'nın özellikle vurguladığı bir diğer nokta, disiplin olarak akademik geleneğimizin olmadığı ve bu geleneği oluşturamadığımız oldu. Gelenek sahibi olmanın, tutuculuk anlamında algılanmaması gerektiği, geleneğin olmamasının köksüzlük yarattığı değerlendirildi. Ayrıca, standart meselesinde de standartların tek başına kısıtlayıcı ya da tekdüze olmak anlamına gelmediği, "kalite" anlamına geldiği ve bunun da hem eğitimin hem eğiticinin kalitesi olarak anlaşılması gerektiği vurgulandı. "Öğrenci müşteri midir, değil midir ve öğrencinin müşteri olarak algılanmasının eğitim kalitesine etkisi var mıdır?" sorusu üzerine de tartışmalar yaşandı. Duygu Hoca'nın en son cevabını vermek istediği soru, "Mesleğimizin belli bir noktaya ulaştığımızda ve geriye dönüp baktığımızda ne yaptık, yaptığımızın işlerin disiplini-mize ve bize faydası var mı, yok mu?" Eğer bu soruya olumlu bir cevap veriyorsak disiplinimizin gelişmesine olumlu bir katkıda bulunabiliriz diye de oturumu sonuçlandırdı.

Emel OKTAY: Öğleden sonraki ikinci oturumda Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Daire Başkanı Sayın Yönet Can Tezel, Uluslararası İlişkiler'de teori-pratik ilişkisi ve akademiya-bürokratik karar vericiler arasındaki ilişkilerden bahsetti. Ayrıca, Doç. Dr. Çağrı Erhan, "Düşünce üretim merkezleri ve sivil toplum kuruluşları" üzerinde konuştu. Fakat, sivil toplum kuruluşlarına çok fazla değinilemedi. Yrd. Doç. Dr. Ahmet Han, iş dünyası ve uluslararası ilişkiler başlıklı bir sunuş yaptı. Şimdi kısaca bu sunuşlarda değinilen konulardan bahsedeceğim.

Teori-pratik ilişkisi konusunda Dışişleri Bakanlığı'nın algılamaları ve Uluslararası İlişkilerden ne beklendiği konusu üzerinde duruldu. Akademiya-bürokrasi ilişkisinin Türkiye'de var olduğu ve bu ilişki diğer ülkelerde de var olsa da ilişkilerin derecesinde farklılaşmaların olduğu belirtildi. Günlük politika ile ilgilenirken, özellikle kriz yönetimi konularında akademi ile çok fazla bağlantı halinde olunama-

e doktora tezlerinden
leri üreten akademis-
beslenen bir sürecin

çok fazla durulan bir
nerkesin konuşmaya
y olduğu konusunda
ar meselesi üzerinde
ası ya da ihtiyacı ile
üzeyssel yayın yapan
ıldı. Duygu Hoca'nın
in olarak akademik
turamadığımız oldu.
ulanmaması gerektiği,
erlendirmesi yapıldı.
k başına kısıtlayıcı ya
anlamına geldiği ve
si olarak anlaşılması
il midir ve öğrencinin
e etkisi var mıdır?"
ca'nın en son cevabını
ktasına ulaştığımızda
nızın işlerin disiplini-
ruya olumlu bir cevap
katkıda bulunabiliriz

da Dışişleri Bakanlığı
n Tezel, Uluslararası
okratik karar vericiler
Çağrı Erhan, "Düşünce
erinde konuştu. Fakat,
Yrd. Doç. Dr. Ahmet
bir sunuş yaptı. Şimdi
deceğim.

anlığı'nın algılamaları
su üzerinde duruldu.
rolduğu ve bu ilişki
sinde farklılaşmaların
irken, özellikle kriz
antı halinde olunama-

yacağından bahsedildi. Bürokrasi doğası gereği, grup halinde düşün-
meyi gerektirdiği için, akademisyenlerin getireceği eleştirilerin ya da
katkıların büyük ölçüde grup düşüncesi içinde kendi kendine geliştiri-
lemeyecek birşey olduğu üzerinde duruldu ve akademisyenlerin
yapacağı katkı bu bakımdan olumlu olarak değerlendirildi. Dışişleri
mensupları ve karar alıcıların bu noktada üzerinde cevap bulmaya
çalıştıkları sorunun, dünyada neler yaşandığı olduğu ve bunun
cevabını ararken özellikle akademiya ile yapılacak işbirliği ile çok daha
iyi cevaplar bulunabileceği söylendi. Bu noktada, medyadaki yanlış
anlaşımların ve yanlış yansımaların Dışişleri Bakanlığı'nı rahatsız
ettiği belirtildi. Sayın Tezel, Bakanlığın komplo teorileri ile de prob-
lemleri olduğundan bahsetti. Akademiya ve bürokrasi arasındaki
iletişimde en önemli sorun olarak, diplomatların rotasyona tabi
tutulması sonucu akademiya ile düzenli ve kalıcı etkileşimin sağlana-
madığı gösterildi. Akademisyenlerin bakanlıktan çekindiği, bakanlık
dışa kapalı olduğu ve içeri çok fazla girilemediği için bakanlığın bir
kale şeklinde algılandığı, fakat bu olgunun dünyadaki ve Türkiye'deki
değişimle beraber değişmeye başladığından bahsedildi. Dışişleri
Bakanlığı'ndan bir mesaj verildi ve bu mesajın oldukça üst düzeyden
geldiği söylendi: "Bakanlığın kapıları size sonuna kadar açıktır."

Düşünce üretim merkezleri ve sivil toplum merkezleri üzerine
yapılan sunuşta, Çağrı Erhan, Yönet Bey'in sunumundan büyük bir
heyecan duyduğunu, fakat bu bahsedilen açılımın bir türlü sağlanama-
dığını belirtti. Çağrı Hoca'nın vurguladığı Dışişleri Bakanlığı arşivleri-
nin açılması konusu, en sondaki katkılar bölümünde de tekrar dile
getirildi. Düşünce kuruluşları ile ilgili olarak, bu kuruluşların ülke-
mizde yeni kurulmuş olmasının yarattığı sorunlar ve doğurduğu
fırsatlardan söz edildi.

Daha sonra Sayın Han, iş dünyası ile yürütülen ilişkiler ve iş dün-
yası-akademiya bağlantısından bahsetti. Özel sektörün akademiya-
dan ne istediği soruldu ve bilgi, ilişki yönetimi ve prestij istendiği söylendi.
Özellikle ithalat-ihracat yapıp belli bir kurumsallaşmaya giden
şirketlerin buna önem verdiğinden bahsedildi. Hangi tür şirketlerin ve
hangi işadamlarının ne tür bilgiyi akademisyenlerden istediği soruldu.
İşadamlarının eğitim ve bilgi düzeyinin burada bir parametre olmadığı, en
önemli bir faktörün şirketin kurumsallaşmaya önem vermesi olduğu
söylendi. Sayın Tezel'in de bahsettiği gibi, bu etkileşimin grup
düşüncesinin doğası gereği içeriden alınamayacak etkinin dışarıdan
alımı yönünde bir getirisi olduğu söylendi. İlişki yönetimi, daha çok
akademisyenin belli ilişkileri yönlendirmesi, kurması olarak belirlendi
ve üçüncü olarak da bunun bir prestij getireceği söylendi.

Çınar ÖZEN: Üçüncü oturumda Bilgi Üniversitesi'nden Şule Kut, Uluslararası İlişkilerin geleceği üzerine bir sunum yaptı ve çalışılan alan olarak uluslararası ilişkiler ve disiplin olarak Uluslararası İlişkiler arasındaki yaptığı ayrımı konuyu açtı. Çalışılan alan olarak uluslararası ilişkiler çok hızlı gelişirken, disiplinin buna ayak uyduramadığı ve aynı hızda ilerleyemediği söylendi. Türkiye'de ise uluslararası ilişkiler çalışmalarının cazibesinin giderek artması nedeniyle çok hızlı bir gelişim yaşandığı ve bu gelişimin de çeşitli yan alanlarla zenginleştiği ve geliştiği açıklandı. Geniş bir araştırmaya dayanan istatistiksel veriler sundu. Bu veriler arasında ön plana çıkan şey, ihtisas programlarının çok arttığı ve 81 ihtisas programı olduğu idi. Bir başka konu, lisans öğrencilerinin çok hızlı arttığıydı. 13.000 lisans öğrencisinin şu anda öğrenim gördüğünü söyleyen Kut, bunun ileride büyük sorunlar yaratabileceğine de dikkat çekti. Rakamlardan ortaya çıkan bir başka bilgi, uluslararası ilişkiler ile ilgili doktora öğrencilerinin de 200'e ulaştığıydı. Şule Hoca ayrıca, lisans programlarının artmasının yanında yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin sayısının da süratle artmasının geleceğe dönük olarak planlama yapılması gereğini ortaya çıkardığını dile getirdi. Oturumun katkılar bölümünde de uzmanlaşmanın lisansüstü düzeyde olması gerektiği vurgulandı.

Şule Hoca, Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişmesinde üç alanın önemini vurgulayarak, bunların Siyasi Tarih, Uluslararası Hukuk ve Siyaset Bilimi olduğunu belirtti. Bu üç alandan beslenmeyen Uluslararası İlişkilerin başarılı olamayacağını altı çizildi. Fakat, burada bir ayırım yapılarak, tarihçi ve hukukçuların bu alanda çalışması değil, uluslararası ilişkilercilerin bu formasyona sahip olarak yetişmesinin önemli olduğu açıklandı. Şule Hoca ayrıca, düşünce kuruluşlarının varlığını önemli saymakla beraber, üniversitelerin hem bilim üretmek hem de eğitim vermek adına çok önemli olduğunu ve Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişiminde de bu önemini koruyacağını açıkladı. Geleceğe ilişkin olarak, Uluslararası İlişkiler'de teori çalışmalarının, siyasi tarihin, ama siyasi tarih içinde de özellikle güncel tarih çalışmalarının, güvenlik çalışmalarının, ekonomi-politiğin önemini koruyacağını belirtti. Sosyoloji ve Ekonomi derslerinin bugün lisans dersi olarak öğretildiği düzeyden daha ileri düzeye taşınması gerektiği belirtildi.

Katkılar kısmında kadro ve kaynak sorunları vurgulandı. Özellikle kadro konusunda Uluslararası Hukuk konusunda yetişen insanların çok sınırlı olduğundan bahsedildi. Bununla ilişkili olarak Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olanların Hukuk Fakültelerine yüksek lisans ve doktora için kabul edilmemesinin yanında Hukuk Fakültelerinin içinde uluslararası hukuk alanının çok önemli bir alan olarak görülmemesinin bu alanda bir boşluk yarattığı ön plana çıkarıldı.

rsitesi'nden Şule Kut, um yaptı ve çalışan k Uluslararası İlişkiler n alan olarak uluslara- ayak uyduramadığı ve se uluslararası ilişkiler deniyle çok hızlı bir alanlarla zenginleştiği nan istatistiksel veriler ihtisas programlarının Bir başka konu, lisans öğrencisinin şu anda eride büyük sorunlar ortaya çıkan bir başka öğrencilerinin de 200'e nün artmasının yanında da süratle artmasının ğini ortaya çıkardığını de uzmanlaşmanın

gelişmesinde üç alanın Uluslararası Hukuk ve beslenmeyen Uluslara- ldi. Fakat, burada bir landa çalışması değil, p olarak yetişmesinin üşünce kuruluşlarının in hem bilim üretmek ğunu ve Uluslararası koruyacağını açıkladı. e teori çalışmalarının, güncel tarih çalışmala- önemini koruyacağını in lisans dersi olarak gerektiği belirtildi.

vurgulandı. Özellikle nda yetişen insanların kili olarak Uluslararası Fakültelerine yüksek nda Hukuk Fakülteleri- nemli bir alan olarak ğı ön plana çıkarıldı.

Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin açılması gerekliliği de tekrar tartışıldı. Bölge uzmanlığı ve bölge çalışmalarının farkı vurgulandı. Bölge çalışmalarının uluslararası ilişkilerde çok önemli olacağı, ama bunun Uluslararası İlişkiler formasyonu alanlarca yapılması gerektiği, aksi halde her bölge uzmanının çalışmalarının Uluslararası İlişkiler'in gelişmesi için faydalı olamayacağı öne sürüldü. Çalıştayın hedefine yoğunlaşmayan dağınık bir toplantı olduğu, ama bundan sonraki toplantılarda daha belirli konularda ve daha sonuca yönelik organizas- yon yapılması gerektiği dile getirildi. Buna bağlı olarak da, eğer müfredatın geliştirilmesine yönelik bir çalışma yapılacaksa bu konuda hazırlıklı gelinmesi ve doğrudan bu konu üzerinden tartışmaların yürütülmesi gerektiği söylendi.

Mustafa AYDIN: Raportör arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Şimdi sözü sizlere bırakmak istiyorum. Fakat, daha önemli bir şey de var ki, o da burada olmamızın nedeni: Öğrenciler. Öğrenci arkadaşlarımızın da tüm bu konuşulanlar karşısında düşüncelerini sormamız gerekiyor.

Belçim AYTEKİN: Öncelikle herkese merhaba. Siyasal Bilgiler Fakültesi son sınıf öğrencisiyim. Öncelikle böyle bir toplantıda bulunmaktan hem arkadaşlarıma hem de benim son derece mutluluk duyduğumuzu belirtmek istiyorum. Eleştirilerimizi iki noktada topladık. Toplantı ile ilgili eleştirimiz, sizlerin genellikle kendi kişisel deneyimlerinizden yola çıkarak kendi üniversiteleriniz bazında konuştuğu. Bu noktada çözüme yönelik fikirlerden ziyade, kendi üniversitelerinizde yaşadığınız problemleri duyduk. Bu toplantının bir başlangıç olması bakımından bu konunun çok fazla önemli olmadığını ve sorunların diğer toplantılarda aşılabileceğini düşünüyoruz. Kuşkusuz şu an iki farklı bakış açısı ile karşı karşıyayız. Çünkü her zaman siz kürsünün öte tarafında ben de bu tarafındayım Bunun için, Şule Kut Hocamızın da söylediği gibi ben gelecek 13.000 kişinin temsilcisi olarak konuşuyorum. Bu toplantıdan daha çok fayda sağlamak adına biz burada daha farklı üniversitelerden öğrenciler olarak bir araya gelinmesi gerektiğine inanıyoruz. Şule Hocamızın verdiği istatistikler gerçekten bizi büyük bir şaşkınlığa uğrattı, bu bakımdan biz az ama kaliteli öğrenci yaklaşımını benimsiyoruz. Meslek eğitimi mi yoksa öğrenciyi bilimsel düşünmeye itecek bir eğitim mi, bizim için üzerinde durulan en önemli konulardan biri de buydu. Ben ve arkadaşlarım meslek eğitiminden yana değiliz. Bizim istediğimiz, daha eleştirel, standartlaşmadan uzak ve farklı ekoller üzerinde düşünmeye itecek daha sorgulayıcı bir Uluslararası İlişkiler eğitimi. Mezun olduğumuzda

her şeye eleştirel bakabilen, farklılıklara saygı duyabilen ve gerekli hoşgörüyü sahip bireyler olabilmeyi bekliyoruz. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Mustafa AYDIN: Asistan arkadaşlarımıza da yaşadıkları problemler ile ilgili olarak söz vermek gerekiyor. Asistanların temsilcisi olarak Elçin Aktoprak konuşacak.

Elçin AKTOPRAK: Aslında öğrenci arkadaşlar müfredat ile ilgili, farklılıkların tanınması ile ilgili bizim de söylemek istediklerimizi vurguladılar. Diğer konuşmacılardan özür dileyerek, Şule Hoca'nın konuşmasını çok beğendiğimizi söylemek istiyoruz. Şule Hoca'nın konuşmasının bir açılış konuşması olması gerektiğini ve bu konuşma üzerinden tartışılması gerektiğini düşünüyoruz. 50d maddesi asistanları olarak eğer ileride atılmaz da kalırsak bu dersleri verecek asistanlar olarak, "Bu dersler nasıl veriliyor, hocalarımız bu dersleri vermekten memnun mu, müfredatın değişmesini istiyorlar mı, nelerin değişmesini istiyorlar, yabancı dilde eğitim veren hocalarımız bundan memnunlar mı, yükselme ve atama koşulları ile ilgili ne düşünüyorlar, Sosyal Bilimlerdeki genel değişimle ilgili olarak ne düşünüyorlar, bunun Uluslararası ilişkilere yansımalarından memnunlar mı?" sorularının cevaplarını duymayı isterdik. Mesela İlhan Hoca ilk başta "Uluslararası ilişkiler değişiyor mu?" diye bir soru sordu. Bu konu tartışılmadı. Bu soruların yanıtlanması bizim ilerdeki akademik hayatımız açısından çok daha faydalı olabilirdi.

Uluslararası ilişkilerimizin nasıl olması gerektiği en çok tartışılan konulardan biriydi. Yani, Uluslararası ilişkiler eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğinden ziyade, Uluslararası ilişkilerimizin nasıl olması gerektiği konuşuldu. İsteyen istediğini yapsın, ama seçici olsun ve farklılığını gözetin. Bu noktadan sonra farklı bir şey söylemek mümkün değil herhalde, çünkü "herkes seçici olsun" dedikten sonra öznellik-nesnellik tartışmasına giriyoruz. Ben öznellik taraftarı olan bir insan olarak bu konuda birşey diyemem, bu herkesin kendi tercihidir. Hocalarımız da öğrencilerden birşeyler alıyorlar, biz de öğrenci olarak hocalarımızdan çok şey alıyoruz. Ama bunu tüketici-müşteri ilişkisinden ziyade ben sömüren ve sömürülen ilişkisi olarak kabul etmeye razıyım. Ben hocalarımın deneyimini, onların bilgilerini sömüreyim; ben hoca olunca da öğrencilerim beni sömürsün. SBF asistanları temsilcisi olarak değil de, tüm devlet üniversitelerindeki asistanların sorunlarını bilerek onlar adına da konuşuyorum. 50d diye çok önemli bir sorunumuz var. 1980 sonrası aşıldığı düşünülen ve

duyabilen ve gerekli
Hepinize çok teşekkür

adıkları problemler ile
temsilcisi olarak Elçin

ar müfredat ile ilgili,
ylemek istediklerimizi
eyerek, Şule Hoca'nın
ıyoruz. Şule Hoca'nın
ktiğini ve bu konuşma
. 50d maddesi asistan-
rsleri verecek asistanlar
bu dersleri vermekten
mı, nelerin değişmesini
uz bundan memnunlar
düşünüyorlar, Sosyal
düşünüyorlar, bunun
nlar mı?" sorularının
ilk başta "Uluslararası
u konu tartışılmadı. Bu
ik hayatımız açısından

ktiği en çok tartışılan
kiler eğitiminin nasıl
şkilercinin nasıl olması
n, ama seçici olsun ve
rkli bir şey söylemek
olsun" dedikten sonra
znellik taraftarı olan bir
erkesin kendi tercihidir.
ar, biz de öğrenci olarak
bunu tüketici-müşteri
en ilişkisi olarak kabul
ini, onların bilgilerini
m beni sömürsün. SBF
evlet üniversitelerindeki
konuşuyorum. 50d diye
aşıldığı düşünülen ve

oluşturulmaya başlandığı söylenen bir piramit var. Asistanların yavaş yavaş genişlediği, üstte kadronun küçüldüğü düşünülüyor. Bu, sanal bir ifade. Devlet üniversitelerinde altta taban geliyor gibi gözükse de, 50d maddesi yüzünden alttan tuğlalar sürekli çekiliyor. Şimdiye kadar Siyasal'da sorunlar yaşanmıyordu, ama yavaş yavaş yaşanabilir. Sorunlar bir şekilde hallediliyor, ama halledilemeyebilir de. Siyasal bir yana, başka üniversitelerde bu sorunun halledilemediğini de biliyoruz. Bu sorun, Sosyal Bilimler için önemli, Fen Bilimleri için önemli ve özel olarak Uluslararası İlişkiler disiplini için önemli. Biz hayatımızı bu disipline adıyoruz, ama sekiz sene bittiğinde ne olacağı belli olmadığı zaman, ufku görmediğiniz zaman ne yapacağımızı bilmiyoruz.

Mustafa AYDIN: Sayın Duygu Sezer yazılı bir öneri ilettiler. Önce bunu okumak istiyorum. Ardından sizlere de söz vereceğim.

"Bu toplantının en önemli yanı, İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerle Anadolu'daki üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerini ilk kez topluca bir araya getirmesidir. Hepimiz Anadolu üniversitelerinde Uluslararası İlişkiler'i kurmaya ve geliştirmeye çalışan arkadaşlarımızın ciddi olumsuz koşullar altında çalıştıklarını ve bu olumsuzlukların hem kendi mesleki gelişimlerini hem de bilim dalının gelişmesini engellediğini veya zorlaştırdığını biliyoruz. Tabii burada bir genel tablodan bahsediliyor ve istisnaları olduğunu da biliyoruz. Toplantının önemi şudur: İki farklı Uluslararası İlişkiler topluluğu arasında daha yakın ilişkiler kurmak. Bunun için ilk aklıma gelen öneri şu: İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerin Uluslararası İlişkiler bölümleri ile Anadolu'daki üniversiteler arasında kurumsal bağ oluşturmak. Bu çerçevede Anadolu'da görevli Uluslararası İlişkilerci öğretim üyelerinin ikiz üniversitede araştırma yapmaları, ders vermeleri sağlanmalıdır. Konuk öğretim üyesinin masrafları da konuk üniversiteye karşılanmalıdır. İkinci önerim, Anadolu'daki öğretim üyelerinin İstanbul ve Ankara'da düzenlediğimiz toplantılara daha sıklıkla davet edilmesi ve onların katılımlarını kolaylaştıracak maddi olanakların sağlanmasına gayret sarf edilmesi. Üçüncü olarak da, bu arkadaşların yurtdışındaki Uluslararası İlişkiler ile ilgili toplantılara katılımını kolaylaştıracak ortamların yaratılması."

Çağrı ERHAN: Duygu Hoca'nın bu önerisine ilişkin bir bilgi vereyim. TÜBİTAK'ın yeni başlattığı bir uygulama var. Eskiden sadece Fen Bilimleri alanına yönelikti, artık Sosyal Bilimleri de bu kapsama aldılar. Özellikle yeni kurulmuş üniversitelerde görevli öğretim üyelerinin

İstanbul ve Ankara üniversitelerinde 6 ay-1 yıl süre için görev yapmalarını maaşlarını da arttırarak teşvik ediyor.

Nuri YURDUSEV: Duygu Hoca'nın önerileri ve Çağrı Hoca'nın TÜBİTAK'la ilgili verdiği haber çok güzel gelişmeler. Bir başka gelişmeyi de ben söyleyeyim. Doktora Sonrası Araştırma Programı adı altında ODTÜ'de yapılan bir proje var. Anadolu'daki üniversitelerde görevli öğretim üyelerini doktora sonrasındaki araştırmaları için bir-iki yıl misafir edeceğiz.

Mustafa AYDIN: Söz isteyen çok sayıda arkadaşımız var. Ersin Onulduran'a verelim ilk sözü.

Ersin ONULDURAN: Bazen resim, heykel gibi güzelliklerin teşhir edildiği mekanlara gider ve orada bir şeyin karşısında durursunuz ve "Bunu ben neden daha önce yapmadım?" dersiniz. Çağrı ve Mustafa'nın yaptığı bu çalıştay da bende öyle bir intiba bıraktı. Aslında, ODTÜ'de 1996 yılında yapılan ve buna az benzeyen çalışmayı saymazsak Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden biri olarak ben neden bunu 43 senedir düşünmedim diye hayıflandım. Kendilerini bir kere daha kutluyorum ve çeşitli mazeretleri sebebiyle buraya gelemeyen arkadaşlarımızın da çok şey kaybettiğini söylemek istiyorum. Elçin arkadaşımızın da söylediği gibi, keşke bu çalışma üç gün sürseydi de nasıl eğitim verilmesi gerektiğine de temas edebilseydik. 33 senedir bu işi yapıyorsun, ama neden hala bunun yokluğunu hissediyorsun diye sorabilirsiniz. Türkiye'deki üniversitelerde genellikle konunun nasıl ve hangi metodla öğretilmesi gerektiği konusunda bir kargaşa olduğunu düşünmekteyim. Mesela, benim önüme gelen bazı çalışmalarda çok derinlemesine bir çalışma yapıldığını görüyorum ama o çalışma metodolojik bakımdan bilimi ileriye götürmüyor, bilgiyi ileri götürüyor. Yayınlandığı takdirde, önemli bir başucu kaynağı olacağını, kendisinden sonraki çalışmalara yeni kapılar açacağını biliyorum, ama bilimi ileri götüren çalışmalar Türkiye'de çok az. Bu konuyu da bir başka çalıştayda konuşabiliriz.

Uluslararası İlişkiler'in bir mesleğe yönelik değil, insanı yetiştirme aracı olarak öğretilmesi gerekir sözlerime yönelik İlter Turan Hocam bir şey söyledi ve o da kafamda yer etti. Biz Türkiye'de yaşıyoruz, o yüzden de kendi içimde de bir ikilem hissediyorum. Acaba, bir yandan bunu yaparken, öte yandan da bu insanlara bir kazanç sağlayacak, ne iş yaparsın diye sorulduğunda "Her işi yaparım" şeklinde cevap verdirtmeyecek bir şeyler de yapmak gerektiğini düşünmeye başladım.

re için görev yapmala-

i ve Çağrı Hoca'nın gelişmeler. Bir başka araştırma Programı adı u'daki üniversitelerde araştırmaları için bir-iki

kadaşımız var. Ersin

bi güzelliklerin teşhir şısında durursunuz ve rsiniz. Çağrı ve Mus- intiba bıraktı. Aslında, yyen çalışmayı saymaz- ben neden bunu 43 lilerini bir kere daha araya gelemeyen arka- mek istiyorum. Elçin na üç gün sürseydi de ilseydik. 33 senedir bu nu hissediyorsun diye llikle konunun nasıl ve bir kargaşa olduğunu bazı çalışmalarda çok orum ama o çalışma or, bilgiyi ileri götürü- cu kaynağı olacağını, acağını biliyorum, ama az. Bu konuyu da bir

değil, insanı yetiştirme k İlter Turan Hocam bir ürkiye'de yaşıyoruz, o rum. Acaba, bir yandan kazanç sağlayacak, ne iş arım" şeklinde cevap ni düşünmeye başladım.

Bu nasıl yapılabilir? Belki yüksek lisansta veya bir sertifika eğitiminde başka bir şey de sağlanabilir diye düşünüyorum.

Elçin'in temas ettiği 50d maddesi, aslında iyi bir maddedir. O madde, beşikten mezara aynı okulda kalmayı önlemek amacıyla getirilmiştir. Yani, 18 yaşında Siyasal'a giren birinin 67 yaşına kadar orada kalmasını önleyen bir maddedir. Tabii, bu ideal bir dünyanın maddesidir. Orada olan şudur, burada aynı koşullarda eğitimini bitiren birisi aynı güzellikteki bir başka müesseseye gidecek ve orada kendisine iş bulacak. Yine aynı koşullar altında eğitim gören başka insanlar, başka müesseselerde iş bulacaklar. O madde konulurken bu öne sürülmüştür, yoksa bu bir kıyım maddesi değildir. Çok teşekkür ediyorum.

Alaeddin YALÇINKAYA: (Konuşmanın ilk kısmı deşifre edilemedi.) Sayın İlter Turan Hocamızın kitabında klasikleşmiş bir örnek var. Adamın biri oy kullanmış, evine gitmiş, "Ben siyasetle uğraşmam, siyaset kötü bir şeydir" demiş. Meclis Başkanımız geçenlerde bilgisizce bir açıklama yaptı. Bülent Arınç aynı zamanda hukukçu bildiğim kadarıyla. Şule Hocamızın bahsettiği uluslararası hukuk meselesi konusunda çok güzel bir örnek teşkil ediyor Arınç'ın konuşması. Bölümümüzün bu konuda ciddi anlamda bir sorunu var. Kendi üniversitemde ben Uluslararası İlişkiler mezunlarının yüksek lisans veya doktora bu alana yönelmelerini öneriyorum. Bir medeni hukukçuya, bir idari hukukçuya uluslararası hukuk dersini vermek- tense kendimiz birazcık çaba göstererek, bu konuda kafa yorarak, genç asistanlarımızı teşvik ederek bu açığı kapatabiliriz. Uluslararası Hukuk dersini vereceksek çok iyi hazırlanmamız lazım. Ben bunun çok faydasını gördüm. Daha önce Ege Sorunu ve Türk-Yunan ilişkileri konusunda birçok araştırma yapmama rağmen, geçen sene bu konuda uluslararası hukuk dersini vermek için hazırlandım ve yaklaşımım ve bakışım çok değişti. (Deşifre edilemedi.)

Kamer KASIM: Ben de Ersin Hocamın belirttiği gibi, ders konuları ve metodu konusunun farklı bir toplantıda tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Fakat, bunun için önceden hazırlık yapmamız gerekiyor. Ben buraya gelmeden önce internetten üniversitelerin ders programları üzerinde bir araştırma yaptım. Bazı üniversitelerin ders programları birbirine çok benziyor. Benzer üniversiteler kendi deneyimlerini birbirlerine aktarabilirlerse, bu faydalı olabilir. İkinci gözlemim şu oldu, ders saatlerini ve sayılarını fazla buldum. Uluslararası İlişkiler disiplini ile doğrudan ilgili olmadığını düşündüğüm

pekçok ders zorunlu ders olarak üniversitelerin programlarında var. O toplantıda bunlar da tartışılabilir. Bir de bu tartışmayı yaparken, önemli bulduğum bir husus, mezun olan öğrencilerin görüşlerinin alınması. Acaba hangi program daha işlevsel, Uluslararası İlişkiler disiplininin öğretilmesine yönelik hangisi daha faydalı, bu sorgulanabilir. Ben bu konuda bir örnek vermek istiyorum. 2000 yılı itibariyle İngiliz üniversitelerinin ders programlarına baktığımızda, pekçok üniversitenin programında *British Foreign Policy* dersinin seçmeli ders olduğunu görüyoruz, olmayan üniversiteler de vardı. Bizdeki pekçok üniversitede Türk Dış Politikası zorunlu derstir. Muhasebenin, istatistiğin zorunlu ders olduğu bir ortamda bunun uç bir örnek olduğunu biliyorum, ama hangi örnek daha iyidir, bunlar tartışılabilir. Tabii, öğretim üyesi sayısı ve öğretim üyelerinin hangi dersleri verebileceği noktası da programların oluşturulmasında mutlaka etkili oluyor.

Benim belirtmek istediğim bir diğer husus, düşünce üretim merkezleri ile ilgili. Bu konuda Çağrı'nın kapsamlı ve yararlı bulduğum makalesini de okudum. Orada da belirtildiği gibi, aslında şu an 32 üniversitemizde Stratejik Araştırma Merkezi var. Bunların pekçoğu tabeladan ibaret ve çoğunda da Uluslararası İlişkiler öğretim üyelerinin aktif rol almadığını görüyorum. Belki bu merkezlerin daha aktif hale getirilmesi ve üniversitelerdeki Stratejik Araştırma Merkezleri arasında aktif işbirliği yapılması hem üniversite açısından hem de genel olarak bu merkezlerin Uluslararası İlişkiler disiplinine katkısı açısından faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

Erhan ÖĞÜT: Benim değinmek istediğim konulara benden önce söz alan birkaç kişi değindi. Benim düşüncem esas itibariyle bu toprakların çok geniş ölçüde bilim adamına, bilimsel çalışmaya, kalitenin korunmasına ihtiyacı olduğu. Uluslararası İlişkiler eğitimi konusuna bakarken özellikle öğrencinin nelerle donatılması gerektiği hususunun ele alınacağını düşünüyordum. Dün Şule Hanım'ın konuşmasında istatistikler verildi, bugün bir başka katılımcı bu rakamların çok daha fazla olabileceğini söyledi. Ben iki yıldır üniversitelerde öğrencilerle karşı karşıya gelen ve akademik olmayan bir kişiyim. Dolayısıyla, akademiyanın sorunlarından çok, öğrencilerin sorunlarına ve öğrencilerin nasıl nitelikler kazandıklarına bakmanın da gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü karşılaştığım öğrenciler arasında, hele hele son sınıf öğrencileri arasında okulu bitirince ne yapacağız kaygısının ağır bastığını görüyorum. Ben Ersin Hoca'nın görüşüne katılmıyorum. Türkiye gibi bir ülkede iyi düşünebilen, yaşadığı ortamı çevresini doğru değerlendirebilecek donanım sağlanması iyi bir şey, doğru bir şey, ama bizim öğrencilerimizin büyük bir kısmı, tüm üniversite

programlarında var. O mayı yaparken, önemli görüşlerinin alınması. İlişkiler disiplininin sorgulanabilir. Ben bu itibarıyla İngiliz üniversite pek çok üniversitenin temel ders olduğunu dediği pek çok üniversite hasebenin, istatistiğin bir örnek olduğunu lar tartışılabilir. Tabii, gi dersleri verebileceği ka etkili oluyor.

üşünce üretim merkez ve yararlı bulduğum gibi, aslında şu an 32 var. Bunların pek çoğu kiler öğretim üyelerinin mezlerin daha aktif hale ma Merkezleri arasında n hem de genel olarak nine katkısı açısından

ulara benden önce söz itibarıyla bu toprakların aya, kalitenin korunma mi konusuna bakarken rektiği hususunun ele nım'ın konuşmasında ou rakamların çok daha versitelerde öğrencilerle ir kişiyim. Dolayısıyla, orunlarına ve öğrencile da gerekli olduğunu arasında, hele hele son apacağız kaygısının ağır örüşüne katılmıyorum. şadığı ortamı çevresini sı iyi bir şey, doğru bir kısmı, tüm üniversite

öğrencileri için de bu geçerlidir, adeta bir meslek eğitimi umuyorlar. İnsan yetiştirmek ve o insanların piyasada becerileri ile fonksiyonel, faydalı olabilmelerini sağlamak önemli. Sanıyorum işin bir mucizesi de bu.

Akif OKTAY: (Deşifre edilemedi)

Esra HATİPOĞLU: Kısa bir iki şey söyleyeceğim. Birincisi, Uluslararası İlişkiler'den mezun olduktan sonra bir sıfatımız olması gerektiği. Ben bilinçli bir tercih yaparak, birçok kişiyi karşıma alarak liseden iyi derecede mezun olarak sosyal bilimleri seçmiş bir insanım. Fakat, dört yıl sonra elime aldığım diplomamda, mutlaka bunu okumalıyım dediğim Uluslararası İlişkiler yerine, "kamu yöneticisi" yazıyordu. Uluslararası İlişkilerden mezun olunca sıfat olarak kamu yöneticisi olmak büyük bir hayal kırıklığı idi ve Uluslararası İlişkiler benim için bir hayat disiplini önce bunu söyleyeyim. Bu uygulama hala aynı şekilde devam ediyor ve bunun uğraşısını da ben vermeye devam ediyorum.

İkincisi, öğretim üyesinin mutlaka ve mutlaka öğrenciden geribildirim alması gerektiği ve bunun da yükselme kriterleri arasında kullanılması. Öğrenci bizi denetleyemiyor. Ne kadar iyi ders anlattığımızı, ne kadar bilgili olduğumuzu, çünkü önümüzde gerçekten çok kaliteli öğrenciler olabiliyor, özellikle, yüksek lisans ve doktora. Çok farklı meşguliyetlerimiz olduğu için, bunlara yetişmekte zorlandığımızda en kolay feda edilebilecek grup öğrenciler ve dersler oluyor. Bizim kalitemizi test edebilme ve bize gelecek sene için uyarı mı olur, gelecekte yükselme ile ilgili şeyler mi olur, bilmiyorum ama kendimizi disipline etmemiz için başında sıfat olan hocalarımızın denetlemesi dışında bir de öğrencilerimizin buna katkı sağlaması lazım. Çünkü, öbür türlü bu iş yürümüyor.

Üçüncü olarak komplo teorilerine değineceğim. Bunlar üretilmemeli, böyle şeyler yapılmamalı dememiz bizim gelecekle ilgili stratejik çalışmalar yapmamızı engelleyebilir. Tabii ki, bilgi temelli olmayanları bundan ayırmak lazım, ama geleceğe yönelik projeksiyon yapmak için de bunlar gerekli. İnsanlar acaba komplo teorisi mi yapıyorum diye kendilerinden fedakarlık etmek durumunda kalabiliyorlar. Bir diğer konu, üniversitelerarası koordinasyonla ilgili. Geçen sene Türkiye'de Avrupa çalışmaları nasıl yapılmalıdır diye bir projede bulunmuştum. "Türkiye'de Avrupa koleji açılın mı, açılmasın mı", tartışılan konu buydu. Bu sorunun üzerinden devam eden projenin sonunda şunu fark ettik ki, dört üniversite Avrupa Koleji meselesinde birbirine haber vermeden yazıyor. Bize verilen telkin, bu yaptığımızı başkalarına

söylemememiz yönündeydi. Bu, bizim işbirliği yapmamızı tamamen engelleyen bir şey. Dolayısıyla, iletişim kopukluğu, sadece Ankara ve İstanbul üniversiteleri ile Anadolu üniversiteleri arasında değil, İstanbul'da da var. Bu iletişim kopukluğunun mutlaka giderilmesi gerekiyor.

Gül TURAN: Bir İktisatçı olsam da, son anda bu çalıştayda söz alma gereği duydum. Başlığınızı "Türkiye'de İktisat Eğitimi Çalıştayı" olarak değiştirseydiniz, eminim ki tartışılan konular çok farklı olmayacaktı. Benim görebildiğim kadarıyla, altyapı sorunları dediğimiz sorunlar üzerine odaklandı çalıştayı. Vakıf üniversiteleri, devlet üniversiteleri ayrımı üzerinde duruldu, üsluptan, içerikten bahsedildi. Bunlar bizim akademik camiamızın temel sorunlarıdır. Ben eğitimin yaygınlaştırılması taraftarıyım ve daha dar ve seçici olmanın sakıncaları olduğunu düşünüyorum. Üniversite eğitimi alacak öğrencilere eğitimin kapsamını geniş tutmalarını öneriyorum ve yüksek lisans ve doktora programlarında bu eğitimin uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Burada yapılmış olan sunumlarda sadece lisanstan mezun öğrenci sayısının yanı sıra, master ve doktora öğrenci sayısının da verilmesi ve bu mezunların hangi alanlara yöneldiğinin de belirtilmesi faydalı olabilirdi. Bundan sonraki çalıştaylarla ilgili bir önerim olacak. İlgili alanları yakın, özellikle iktisat, hukuk ve tarih alanında da ihtisaslaşmış kişilerin buraya çağırılması faydalı olabilir. Çünkü, Uluslararası İlişkiler ile İktisat yan yana ve aralarındaki sınır çok küçük. Teşekkür ediyorum.

İlter TURAN: Ben yapılabilir işler nelerdir diye bir soru sordum kendime. Çünkü, burada söylenenlerin çoğu sadece ifade olarak kalmaya mahkum öneriler. Çünkü, bütün Türkiye'yi nizama sokmak gibi bir imkana, hatta kendi camiamızı nizama sokmak gibi bir imkana sahip olmadığımızı biliyorum. Bu bakımdan, yapılabilirliği olan işler nelerdir? Bir tanesi, müfredat geliştirme. Bunu gelecekteki toplantılarda da ele alabiliriz. İkincisi, üzerinde çok az ele alınsa da ders kitabı üretimi konusunda çalışmalar yapmamız lazım. Belki buna ek olarak, bazı önemli yurtdışı kitapların çevirisinin sağlanması ve camiamızın istifadesine sunulmasında fayda olabilir. Bunun dışında, ortak bilimsel faaliyetlerin yoğunlaştırılması için neler yapabiliriz, ne gibi kongreler, konferanslar düzenleyebiliriz, bunun üzerinde durulması lazım.

Biraz temas edildi, süreli yayınlar üretimi meselesi de var. Bunun üzerinde de daha fazla durmak istiyorum, bu sadece bir yayın işi değil, bu yayını destekleme işi. Yayın yapmanın en zor tarafı finansmandan ziyade doğru düzgün yazı bulmaktır. Ayrıca, yine dile getirildiği gibi,

liği yapmamızı tamamen
akluğu, sadece Ankara ve
rsiteleri arasında değil,
nın mutlaka giderilmesi

da bu çalıştayda söz alma
t Eğitimi Çalıştayı" olarak
ar çok farklı olmayacaktı.
nları dediğimiz sorunlar
teleri, devlet üniversiteleri
bahsedildi. Bunlar bizim
en eğitimin yaygınlaştırıl-
anın sakıncaları olduğunu
encilere eğitimin kapsamı-
k lisans ve doktora prog-
jini düşünüyorum. Burada
mezun öğrenci sayısının
ının da verilmesi ve bu
belirtilmesi faydalı olabi-
önerim olacak. İlgi alanları
alanında da ihtisaslaşmış
ünkü, Uluslararası İlişkiler
küçük. Teşekkür ediyorum.

ir diye bir soru sordum
oğu sadece ifade olarak
Türkiye'yi nizama sokmak
na sokmak gibi bir imkana
n, yapılabilirliği olan işler
u gelecekteki toplantılarda
ele alınsa da ders kitabı
zım. Belki buna ek olarak,
sağlanması ve camiamızın
nın dışında, ortak bilimsel
pabiliriz, ne gibi kongreler,
de durulması lazım.

ni meselesi de var. Bunun
u sadece bir yayın işi değil,
en zor tarafı finansmandan
ra, yine dile getirildiği gibi,

bazı şahsiyetlere "Yazınızı basamayız" demektir. Belki araştırılması
gereken konu listesi de hazırlayabiliriz arkadaşlarımıza tavsiye etmek
için. Ayrıca, camia için dayanışma araçlarının geliştirilmesi gerek.
Hangi konuda kimlere başvurulabilecek, galiba bu çaba da başladı.
Sözlerimi bu pratik önerilerle tamamlayacağım. Birşey daha söylemek
istiyorum, gerçekten Mustafa ve Çağrı'nın yaptığı iş hepimizin teşekkür
etmesi gereken bir iş. Son birşey söylemek istiyorum. Benimle
toplantıya katılanlar genellikle dörtlüklerimi bilirler. Bunlar hece vezni
üzerinden dörtlüklerdir. İsterseniz sonra, isterseniz şimdi okuyayım.

Mustafa AYDIN: Şimdi okuyun.

İlter TURAN:

7. ULUSLARARASI İLİŞKİLER ÇALIŞTAYI
CELSE-İ ULEMA Fi ILGAZ

Merzu-u istigalimiz ars-ı'lusal münasibat
Menzul-u maksudumuz tedris-i'ilm'de islahat
Mülk-ü Etrak her yandan icab etti ulema
Maksud ıra üzere ettik ilgaz seyahat

Sanma tek celse eder derde kifayit
Biri açsa bir derdi, her-kes eder sim yet
Kısa süre biz yutmez, uzun sohket emeli
Vakti uygun kullanmak'cin lazımdır dirayet.

Mustafa'yla Çağrı etti bize riyaset
Et toplantı isterük, söylemez bize mazeret
Şimdiden söyleyin ki, hemen planı yapalım
Biz olmasak kurtulmaz sonra ilmi ü siyaset.

Arz-ı teşekkürat ederim.

İlter Turan

CELSE-İ ULEMA T'ÜL ALAKAT-I DEVLETİYYE Fİ ILGAZ

Mevzu-u iştigalimiz ars-ı'lusal münasibat
 Menzul-u maksudumuz tedris'ül'ilm'de ıslahat
 Mülk-ü Etrak her yandan icab etti ulema
 Maksud icra üzre ettik Ilgaz seyahat

--
 Sanma tek celse eder derde kifayet
 Biri açsa bir derdi, herkes eder sirayet
 Kısa süre bize yetmez, uzun sohbet etmeli
 Vakti uygun kullanmak'çin lazımdır dirayet

--
 Mustafa'yla Çağrı etti bize riyaset
 Ek toplantı isterük, sökmez bize mazeret
 Şimdiden söyleyin ki, hemen planı yapalım
 Biz olmasak kurtulmaz sonra ilm'ü siyaset

Arz-ı teşekkürat ederim.

Mustafa AYDIN: Teşekkür ediyoruz sayın hocam. 3'er dakikalarla hızla devam ediyoruz. Turhan Fırat.

Turhan FIRAT: Benim de bir önerim olacak. Bu yararlı toplantının devamının da gelmesi gerekecek. Bu şekilde Uluslararası İlişkiler çalışmaları ve eğitimi konusunda akademi dünyasının sorunları ortaya konmuş olacak, yapılması gereken hususlar tespit edilecek diye düşünüyorum. Bu toplantıyı bir hazırlık toplantısı gibi de görmek mümkün. Önerim ileriye dönük: Bu toplantılardan sonra daha geniş katılımlı bir toplantı düzenlenmesi ve o toplantıda sadece akademisyenlerin değil, bürokrasi, siyasi otorite ve medyadan da katılımcıların olması. Bu şekilde akademi dünyasında iyiyi bulmaya çalışırken, dış dünyadan yani basın, siyasi partiler, bürokrasiden de gelecek olumlu öneriler de ortaya çıkar. Özetle söylersek, bu toplantıların bir iki çalışma ile sonuçlanması, ondan sonra da daha geniş katılımlı bir toplantı ile çalışmaları sonuçlandırma önerisinde bulunuyorum. Teşekkür ederim.

TİYYE Fİ ILGAZ

hat

Atila ERALP: Bu toplantı ile dün konuştuğumuz Uluslararası İlişkiler alanında camianın gelişmesi açısından çok faydalı ve önemli bir adım atıldı diye düşünüyorum. Uluslararası İlişkiler camiasının gelişmesi açısından burada çok güzel bir ortam oluştu. Bu çok iyi bir başlangıç. Bunu devam ettirmemiz gerekiyor, tabii nasıl devam ettireceğimiz en önemli sorunlardan birisi. Çünkü, hepimizin de bildiği gibi biz güzel başlarız, ama devam ettirmekte zorluklar olur. Bir iki tane önerim olacak. Biz her yıl ODTÜ'de Uluslararası İlişkiler Kongresi düzenliyoruz. Bundaki amacımız da zaten camia oluşturmak ve birçok konuyu paylaşmak. Bu seneki kongremize tüm arkadaşlarımızı bekliyoruz. Bu kongrenin içinde burada konuştuğumuz konularla ilgili bir oturum düzenleyebiliriz.

Camiayı oluşturmak için ilişkileri arttırmamız lazım, değişimi arttırmamız lazım. Duygu Hoca'nın dile getirdiği eşleştirme projesi, Çağrı'nın dile getirdiği TÜBİTAK'ın güzel olanaklar sağlaması, bizim üniversitemizdeki doktora sonrası projeler, bunların hepsi bu değişimi yaratmak ve camia oluşturmak açısından önemli.

Şaban ÇALIŞ: Dernekleşme konusuna bir kere daha temas etmek istiyorum. Müfredat değişimi ile Sokrates programını göz önüne alarak bir çalışma yapılabilir, sadece Türkiye boyutunu düşünerek değil, uluslararası boyutunu da düşünerek. Çünkü tartışmalardan hareketle, özellikle seviye, objektiflik ve standart konusunda bir önerim olacak. Kısmen uygulanıyor ama, *External Examiner* sisteminin uygulanmasını ve lisans düzeyinde de yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Değişim programı ile ilgili olarak, Erasmus benzeri bir değişimi burada gündeme getirmek istiyorum ben, sadece öğretim üyelerinin değil, öğrencileri de bir dönem değişebileceğimiz bir programın uygun olacağını düşünüyorum.

İdris BAL: Ben üç konuya temas edeceğim. Öncelikle, Uluslararası İlişkiler disiplininin bahsederken zannediyorum, İktisat kısmına pek değinmedik, yani Siyaset tamam, Hukuk tamam, Tarih tamam, fakat İktisat kısmına da değinilmesi gerekiyordu. Özellikle pratiğe baktığımızda temel dinamiklerden, belki de en önemli dinamiklerden birinin iktisat olduğunu görürüz. Kısmen değinilse de bu yeterli değildi. Diğer tartışma konusu şu oldu: Az ve seçilmiş öğrenciye mi iyi eğitim verilmeli, yoksa daha geniş öğrenci kitlesine mi eğitim verilmeli? Sanıyorum, bu nokta eğitimden beklenen amaç, hedefle ilgili. Ekmek kapısı olduğu için mi eğitim, yoksa bir vizyon geliştirmek için mi eğitim? Ben de Gül Hocam gibi, ikincisine ağırlık veriyorum, yani

hocam. 3'er dakikalarla

k. Bu yararlı toplantının
lde Uluslararası İlişkiler
nyasının sorunları ortaya
lar tespit edilecek diye
toplantısı gibi de görmek
ılardan sonra daha geniş
lantıda sadece akademis-
edyadan da katılımcıların
vi bulmaya çalışırken, dış
asiden de gelecek olumlu
toplantıların bir iki çalışma
ş katılımlı bir toplantı ile
orum. Teşekkür ederim.

burada önemli olan insanların vizyonunu geliştirmek. Üçüncüsü, dün birkaç arkadaş gece geç saatlere kadar sohbet etme imkanı bulduk. Konuştuğumuz konulardan birisi de şuydu: Yüksek lisanstan başlayarak profesörlüğe kadar objektif kriterlerin olmadığı ve bunun da ciddi adaletsizliklere ve sorunlara yol açtığı. Disiplin içinde kurumsallaşma ve objektif kriterlerin olması çok önemli.

Haluk GÜNUĞUR: Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. İki şey söyleyeceğim. Bir, biliyorsunuz Türkiye-Avrupa Derneği Genel Başkanlığı görevim sürüyor. Sizleri dernekte sadece akademik olarak değil, sivil toplum olarak da bekliyorum. Bu derneğe üye olmak istiyorsanız benimle bağlantıya geçebilirsiniz. İkinci olarak, dün Sevgili Şule Hukuk'la ilgili çok önemli bir şey söyledi, o kadar güzel konuştu ki hareket noktası olmaya devam ediyor, Ege konusunda bir Uluslararası İlişkilercinin yorum yapması için, Ege sorunlarına bakışı, Deniz Hukuku Sözleşmesini çok iyi bilmesi gerekir dedi. Buna paralel bir örnek vererek sözlerimi bağlıyorum. Zaman zaman Avrupa Birliği Türkiye'yi eleştirir, farklı etnik gruplara sahip çıkar, farklı yapıların güçlendirilmesi gerektiğini söyler, ki biz buna da "Neden iç işlerimize karışyorsun?" diye kızarız. Biz bunu Kürt Sorunu olarak da algılarız, halbuki bilir miyiz ki Avrupa Topluluğu'nu kuran anlaşmanın 151. maddesinde ne yazdığını, bunu eğer bilirsek konuya çok daha farklı yaklaşırız. Orada ne diyor? Orada şunu söylüyor: Avrupa Birliği üye ülkelerde etnik yapılara, gereken her tür maddi manevi desteği verir ve bu yapıların korunmasına Avrupa'nın genişliği, zenginliği açısından zorunlu olarak yaklaşır. Bu, Avrupa Hukuku'nun temel maddelerinden birisidir. Bu hukuki yapıyı bilip de yorum yaptığımız zaman çok daha farklı olur. Bize ters gelebilir bu yapılan, ama bilmemiz gerekir ki, bu Avrupa Birliği için hukuki bir gereklilik. Bunun hukukun iyi bilinmesi gerektiğini vurgulamak için özellikle altını çiziyorum.

Yelda DEMİRAĞ: Biz Başkent Üniversitesi'nden gelen arkadaşımın buraya gelmeden önce kendi üniversitemizle birlikte 10 üniversitenin ders programlarını karşılaştırmıştık ve mezun öğrencilerimizin nerelerde çalıştığını araştırmıştık. Bununla ilgili verilerimizi artık diğer çalıştaylarda gündeme getiririz. Geribildirimler konusunda birşey söylemek istiyorum, bizim üniversitemizde şöyle bir uygulamamız var: Arkadaşlara her dönemin sonunda bir anket düzenlenerek geri bildirim alınıyor ve puanlanıyor. Bu puanlamada ilk üçe giren internette yayınlanıyor. Bu da benim uygulanmasını tavsiye edebileceğim birşey. Eğitim dilinin ne olması gerektiği konusunda, yine kendi üniversitemden örnek vereyim, bizim eğitim dilimiz Türkçe. Fakat, öğrencilere çok

irmek. Üçüncüsü, dün
etme imkanı bulduk.
sek lisanstan başlaya-
lığı ve bunun da ciddi
içinde kurumsallaşma

aşkan. İki şey söyleye-
neği Genel Başkanlığı
mik olarak değil, sivil
ye olmak istiyorsanız
ak, dün Sevgili Şule
adar güzel konuştu ki
sunda bir Uluslararası
nlarına bakışı, Deniz
ledi. Buna paralel bir
aman Avrupa Birliği
çıkardık, farklı yapıların
a "Neden iç işlerimize
nu olarak da algılayız,
uran anlaşmanın 151.
onuya çok daha farklı
or: Avrupa Birliği üye
nanevi desteği verir ve
i, zenginliği açısından
n temel maddelerinden
ğımız zaman çok daha
ilmemiz gerekir ki, bu
hukukun iyi bilinmesi
rum.

en gelen arkadaşım
rlikte 10 üniversitenin
zun öğrencilerimizin
verilerimizi artık diğer
er konusunda birşey
bir uygulamamız var:
enlenerek geri bildirim
üçe giren internette
e edebileceğim birşey.
ne kendi üniversitem-
Fakat, öğrencilere çok

yoğun bir İngilizce dil programı veriliyor. Bunun yanında, kredisiz olarak dil merkezimizde istediği herhangi bir ikinci dili alması sağlanıyor. Mezunlarımızın arasında görüyoruz, Dışişleri Bakanlığına gönderdiğimiz öğrencimiz oldu, TOEFL ve KPDS'de iyi sonuçlar alıyoruz, yani İngilizce eğitim vermesek de yoğunlaştırılmış İngilizce eğitimi ile öğrencilerimizin İngilizcelerini de geliştiriyoruz. Böylece, mezun olduklarında hem iyi derecede Türkçe yazma kabiliyeti kazanıyorlar hem de İngilizce sınavlarında başarılı olabiliyorlar. Bir de, Şaban Hoca'nın Erasmus'un Türkiye uyarlaması konusunda ben de hemfikirim.

Mustafa AYDIN: Bence bu toplantı çok önemliydi, ama bu toplantıya yüklenebileceğinden çok fazla bir misyon da biçmemek gerekiyor. Bazı arkadaşlarımız çok ciddiye aldılar ve yapılandan çok, yapılamayanlar konusunda endişe içindeler: "Niye şu konuşulmadı, niye bu konuşulmadı, keşke derine gitseydik, her şeyi çözüseydik...". Evet, herşeyi ele alıp çözüseydik, çok güzel olurdu. Fakat, bu şekilde konuya yaklaşırsak, şimdiye kadar katıldığımız hemen tüm toplantıların yetersiz olduklarını söylememiz gerekir. Hepsinde daha fazla toplantı yapılma ihtiyacı vardı. Fakat bu yapılan toplantının başarısızlığına değil, başarısına işaret eder. O nedenle ben çok önemsiyorum bu toplantıyı, önemi de buraya gelmiş olmanız. Hepimizin birarada burada olması. Bu ilk adımdı. Şimdi bu gerçekleştigiğine göre diğer adımları atabiliriz.

Bugün burada dile getirilen önerileri kaydettik, onların izinden gitmeye çalışacağız. Burada bir yanlış var, o da tekelleşme yanlış. Bu işin sürekli olarak Siyasal Bilgiler Fakültesi'nce yapılması zorunlu değil. Bunun yaygınlaştırılması gerekiyor. Biz bunu yaparız, görevden kaçtığım için konuşmuyorum. Yapacağız, gayret edeceğiz, biz bunu sürdüreceğiz, ama siz de buna paralel başka şeyler yapın ki, çalışmalarımız daha verimli olsun. O yüzden sizin katılımınız çok önemli. Atila Hoca'nın sürekli vurguladığı camia olmak (ki ben ona "hayali cemaatler" kavramından yola çıkarak "cemaat olmak" diyeceğim) için bir dernek olması gerekiyor ve bu bakımdan da Uluslararası İlişkiler Konseyi'ne katkılarınızı bekliyoruz.

Çağrı ERHAN: Buraya geldiğiniz ve katkı sağladığınız için teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten de uzun süredir yapılmayan bir iş ilk kez gerçekleştirilmiş oldu. Sizler de bunu altını çizerek söylediniz. Biz elimizden geldiğince, sizlerin de desteğiyle, bundan sonra da bir araya gelme arzusundayız. Şimdi, özel teşekkür zorunluluğu hissediyorum.

Bu toplantının gerçekleşmesine doğrudan doğruya katkısı olanlar var Biz bu toplantının yapılması için Mustafa ile Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nusret Aras'ın yanına gittiğimizde Nusret Bey, inanılmaz heyecan duydu ve Ilgaz Dağı tesislerinin böyle bir toplantıya ev sahipliği yapmasının yanında, Ankara Üniversitesi bünyesinde bir bölümün böyle bir toplantıya ev sahipliği yapmasından da büyük bir gurur duyduğunu belirtti. Keza, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal Göle'ye tüm girişimlerimizde yanımızda olduğu için özellikle teşekkür etmek istiyorum. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bu faaliyeti maddi olarak destekledi. Rifat Bey başta olmak üzere, Genel Sekreter İsmail Bey'e ayrıca teşekkür etmek isterim. Sizlere sunduğumuz *Uluslararası İlişkiler* dergisi FORSNET şirketinin katkılarıyla çıkartılıyor, onlara da teşekkür ediyorum. Uluslararası İlişkiler Konseyi Başkanı mazereti dolayısıyla burada değil ama tüm bu faaliyetlerin altyapısını hazırlamakta destek oldu bizlere. Yönetim kurulu üyelerimizden burada bulunan Turhan Fırat'a ve Gülden Özel'e bu anlamda teşekkür ediyorum. Tabii, Ömer Kürkçüoğlu, Meliha Altunışık, Cem Oğuz ve Erdem Denk aramızda değiller ama diğer arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum. Organizasyon Komitesi inanılmaz bir iş başardı. Binlerce kişilik bir toplantı yapmıyoruz ama, bir araya getirilmesi çok zor bir grubu biraraya getirdiğimizi düşünüyoruz. Bu anlamda, Araştırma Görevlileri Sinem Açıkmeşe, Elçin Aktoprak, Nazan Bedirhanoglu, Ersin Embel, Gökhan Erdem, Fulya Ereker ve uzman arkadaşımız Erhan Akdemir, öğrenci arkadaşlarımız Belçin, Burcu, Aysu, Tunahan, Almula ve Ece'ye çok çok teşekkür ediyoruz. Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Ersin Onulduran'a da buraya geldiği ve açılışa ve toplantı boyunca yaptığı katkılar için teşekkür ediyoruz. Raportör arkadaşlarımız Çınar, Emel, Mitat onlar da her zaman destek oluyorlar. Son olarak, hepimize bir kitap hediye ettiği için İdris'e de teşekkürler. Umarım seneye daha geniş bir kitle ile tekrar bir arada oluruz.